

Hea Kodanik

EMSL-i ajakiri kodanikuühiskonnast

nr 1 (73)
kevad
2018

EV100! Aga EV200?
Kuidas kesta sinna ja kaugemale?

Enakogu

Hea kodaniku esmane mure peaks olema looduslik elukeskkond

Ökoloogiast laenatud termin “jätkusuutlikkus” (*sustainability*) tähistab bioloogiliste süsteemide omadust säilitada oma mitmekesisust, arengute tasakaalu ja eluvõimelisust määratlemata aja jooksul. See on teatud eri tüüpi süsteemide tööprotsessi tulemus, mitte teoreetiline printsiip süsteemide loomiseks või kujundamiseks.

Keskonnaprobleemide teravnedes ja koos nn rohelise mõtlemise kiire kasvuga jõudis väljend 1980. aastail avalikku kõnepruuki. Nüüd on “jätkusuutlikkus” saanud üheks bürokraatia- ja poliitikatekstide lemmikväljendeist. Kui algul kasutati seda inimühiskonna arenguprobleemidest (*jätkusuutlik areng*) kõneldes, siis tänaseks on asutud seda parasiitsõnana lükkima suvalisse konteksti, pahatihti sealjuures oksüümoronide sõnastamiseks, nagu näiteks “jätkusuutlik majanduskasv”. Muidugi mõistab igaüks järele mõeldes, et lõplikus ruumis – nagu inimliigi majandustegevus planeedil Maa – pole lõputu kasv lihtsalt võimalik. Aga reaalsust kaalutluste sunnil sisaldab selliseid loogikavigu koguni ÜRO säästva arengu eesmärkide loend.

Keskonnahoiu puhul on üldlevinud lootus, et meie jätkusuutlikkuse (st tsivilisatsiooni ja looduskeskkonna kestva koosseisistamise võime) tagaks see, kui kahandada ressursside tarbimist. Samas jätkub elanikkonna eksponentsiaalne kasv, lisades planeedile 230 000 inimest

päevas, mis teeb ligi 88 miljonit aastas^[1]. Igaüks neist vajab oma eluks ressursse. Samuti ei saa pideva kasvuta hakkama väljakujunenud sotsiaalsüsteemid, pangandus jms. Muidugi nõuab majanduskasv planeedi taastuvate ja taastumatute ressursside tarbimise pidevat kasvu, välistades jätkusuutlikkuse.

Näiteks tarbis inimkond 2017. aastal juba augustikuuks ära selle ressursikoguse, mis looduses ühe aastaga taastuda suutnuks (mets, kalad jms). Globaliseerunud majandus jätkab kokkupõrkekurssi planeedi võimalustega maavarade, eluslooduse, puhta joogivee, saastetaluvuse, kliimastabiilsuse jne seisukohast. Analüütikud on ammu prognoosinud, et see kurss toob lisaks kaasa ebavõrdsuse kasvu, ühiskondi tasakaalustava keskklassi hääbumise, kodusõjad, ressursisõjad riikide vahel ning majandus-, kliima- ja sõjapõgenike voolu, alustades planeedi enim ülerahvastatud piirkondadest.

See, kui palju iga inimene tarbida soovib, mõjutab inimkonna globaalset jalajälge. Võitjad ei ole need, kellel on surres rohkem asju. Kui püüaksime igale planeedil elavale inimesele tagada elustiili, mida praegu maailma jõukaimates riikides viljeletakse, vajaksime viit planeeti Maa. See pole ilmselt võimalik. Nii saab jätkusuutlikkuse tegelikult väljakutseks inimeste seniste väärtushinnangute, kultuurinormide ja elustiili muutus – teadvustamine, mida me siis ikkagi tegelikult

eluks vajame. Ka siis oleks raske kujutleda, et kõik rahvad lepiksid oma tänase olukorraga. Pideva alatoitluse, veepuuduse, alalise sõjaseisukorra jms hädade tõttu kannatab ju praegu rohkem inimesi, kui elas kogu planeedil 20. sajandi alguses.

Tekkinud seisus realistlikult tulevikule mõtlev kodanik ei saa tööstusühiskonnale omase elustiili säilitamist pikemas perspektiivis eesmärgiks sättida. Vaja on üldkriisi ennetavat “organiseeritud taandumist” oluliselt madalama, kuid ikkagi talutava heaolu suunas, et vältida langemist täielikku kaosesse globaalkriisis. Lokaalseks jätkusuutlikkuseks annab lootust meie kodumaa seni säilinud loodus, puhas põhjavesi, kõige kiuste osaliselt säilinud elurikkus metsades, soodes, jõgedes. Nii peaks hea kodaniku esmane mure olema, et Eesti elukeskkonda, me tulevase jätkusuutlikkuse alust, viimasel hetkel ära ei lagastataks; et seda ei vahe-tataks väärtusetute klaashelmeste vastu, nagu paljude maailma maade ja rahvaste loodusega on juba juhtunud. Tarkust ja julgust meile selleks!

KAUPO VIPP

[1] Kasvuprotsent oli suurim 1965–1970, mil 2,1% aastas tähendas (ca 3,5 mld*2,1%) ligikaudu +70 mln inimest aastas. Praegune väiksem näit 1,18% aastas esindab aga suu- rimat summaarset kasvunäitu inimajaloos (ca 7,5 mld*1,18%=) umbes +88 mln aastas.

"Pärast meid tulgu või veeuputus!"

Tujukate monarhide lõputult priiskavatest ekstsessidest, kelle suvast sõltub poole maailma saatuse, oleme küll edasi liikunud, ent vaikimisi näib selline suhtumine endiselt saatvat suurt osa inimkonnast. Nõnda valime ikka ja jälle pigem kasupisku siin ja kohe, selmet mõelda kaks, kolm või tosin sammu ette, kuidas mitte puu otsas lõpetada, kui pauk lõpuks ära käib.

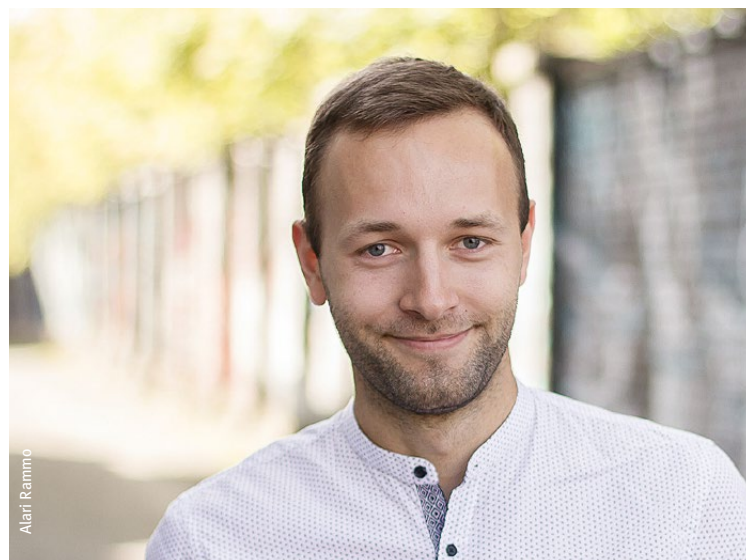
Paljudel juhtudel on see mõistetav. Kui esmaseks mureks on ikkagi õhtuse pudrukausi täitmine või kümnete külmakraadide trotsimiseks sobiliku jope leidmine, on üpris vähe tolku õpetamisest, et pakendil võiks särada õiglase kaubanduse märgis, keskkond-lapsed-loomad olla hoitud ning üldse tuleks taibata nõuda paremat kaasamist ja soolist võrdsuslikkust.

Keerulisem on välja vabandada neid, kel on olemas nii intellektuaalne kui ka majanduslik võimekus oma ninaotsast kaugemale piiluda, kuid kes seda ei tee. Väiksemaid indulgentse ümbritseva maailma paremaks kohtlemiseks pakutakse ju igal sammul – vii end aga eri kohvi- ja šokolaadimärgistega kurssi, vali puurikanade munade asemel örre- või täitsa vabade lindude omad ning koju roheliselt toodetud elektri pakett.

Üksikisiku argiotsused üksinda muidugi maailma teistpidi pöörlema ei pane, kui institutsionaalne raamistik paremaid valikuid ei võimalda ega soodusta ning valitsused ise eeskuju näita. Ettenägelikkuse ja ennetuse asemel nähakse ikka juba lõomavaid lõkkeid, juurprobleemide asemel sümptomitega tegelemine kipub olema ka kergem ning sageli rohkem kohest poliitilist profiiti koguv töö.

Ehk ei ole tujukate monarhide suva ja priiskavate ekstsesside aeg siiski seljataga (ühe säärase nimi riimub näiteks sõnaga lamp ja kestlikust arengust jagab ta umbes sama palju kui elust väljaspool Twitterit). Demokraatlikus ühiskonnas on nende valimine meie teha ja nõnda peegeldavad nad meie enda hirme. Sageli just tänaste murede, mitte kahe, kolme või tosin sammu pärast vastuvaatavate väljakutsete ees. Loodetavasti on see Hea Kodaniku number omamoodi spikriks, milliseid küsimusi võiks nii iseendalt kui ka oma valitsejalt küsida, et aastal 2030 oleks muresid vähem ning aastal 2118 vaataks vastu kestlik ja õnnelik Eesti.

ANDREI LIIMETS, Hea Kodaniku toimetaja

Sisukord

Õhus lk 5-7

Vabakonna aasta tegijad, Hea Kodaniku klubi, noored kooli, noored vabaihendustesse.

Kestliku arengu eesmärgid lk 8-9

Sigrid Solnik juhatab sisse, kellele ja milleks on ÜRO sõnastanud aastaks 2030 seitsmeteist kestliku arengu eesmärki.

Kui kestlikult meil läheb? lk 10-23

Vaesuse ja nälja kaotamine, kliimamuutustega võitlemine, ebavõrdsuse vähendamine, tööhõive ja tööstuse arendamine, säästlik tarbimine. Kestliku arengu eesmärgid on suured ja laiad. Mis nende taga peitub ja kuidas eri valdkondades läheb, uuris ekspertide käest vabakonnas ja mujal Andrei Liimets.

Kestliku arengu eesmärkidest kriitiliselt lk 24-25

Aga äkki see kõik on üks seebivah? Kadri Sikk vaatleb eesmärgipundart eluterve skeptiku pilguga.

Õiglase kaubanduse Soomes lk 26-29

Vastutustundlikust tarbimisest ja õiglasest kaubandusest räägib Mari Roonemaale Fair Trade Finlandi juht Janne Sivonen.

Roheline kontor? Teeme, mis suudame lk 30-35

Alari Rammo jalutab mööda Telliskivi kontorit ja muljetab, kuidas ühte töökohta üle kivide ja kändude võimalikult roheliseks on püütud muuta.

Mida vajab kodanikuühiskond? lk 36-39

Andrei Liimets krabab käsest vabaihenduste liidu uuel juhatajal Kai Klandorfil ja palus tal rääkida, millised on kodanikuühenduste suurimad nõrkused ja tugevused.

EMSL ja liikmed lk 40-41

Oma tööst ja tegemistest annab aru Arengukoostöö Ümarlaud.

PARUSSKI lk 42-43

Hea Kodanik on Eesti ainus perioodiline kodanikuühiskonna häälekandja, mis ilmub koos oma eelkäija EMSL-i infolehega 1994. aastast hea ilmaga neli korda aastas ja trükiarv on seekord 3900.

Kõik autorid kirjutavad siin vabatahtlikkuse alusel – tuhat tänu sule- ja pildimeistreile!

Tekstid valis ja toimetas

Andrei Liimets | andrei@heakodanik.ee

Kujunduse tegi

Karl-Kristjan Nigesen | karl@nigesen.ee

Keele eest hoolitses

Katrin Kern | kkern@ut.ee

Iga sõna eest vastutab

EMSL MTÜ, Telliskivi 60a, 10412 Kalamaja
664 5077 | info@heakodanik.ee
www.heakodanik.ee

ISSN 1736-7263

Internetis loetav heakodanik.ee/uudised (artiklid ükshaaval) ja www.heakodanik.ee/heakodanik (kogu ajakiri ja arhiiv)

Paberil leiad ajakirja EMSL-i kontorist ja maakondlikest arenduskeskustest, Tallinna Lennujaamast ja parematest kohvikutest. Oma postkasti saab ajakirja tellida, kui teatad koguse ja kontaktid heakodanik@heakodanik.ee.

Ajakirja jätkuvalt tasuta ilmumist saab ka toetada – www.heakodanik.ee/toeta, reklaamihinnad leiad www.heakodanik.ee/heakodanik.

4041 0799
Trükitoode

Trükitud keskkonnateadlikus
trükikojas Ecoprint

Hea Kodaniku kirjastamist ja levikut rahastab Kodanikuühiskonna Sihtkapital.

SISEMINISTEERIUM

KÜSK

Kodanikuühiskonna
Sihtkapital

KODANIKUÜHISKONNA TOETUSEKS

Kaanel: Katja Novitskova

Katja Novitskova mõjub Eesti kunstikontekstis natuke veidralt – tegu oleks justkui kirjandusliku, ebarealse tegelasega. Venelanna, Lasnamäelt, õppinud semiootikat, tunnustatud kunstnikuks kujunenud Euroopa kõrgkoolide kunstihariduse ja stipendiumide toel. Elab kah seal kuskil, Euroopas. Mitte siin, Eestis. Meie aja kangelane – oma, ent globaalne. Natuke liiga hea, et olla tõsi. Kõlab rohkem toote kui kunstnikuna, aga see ei ole muidugi nõnda, vandenõuteooriad ei kipu toimima.

Kui ma Katjat näituse ülespaneku ajal Kumus kohtasin, oli muuseum juba kinni. Tehniline meeskond, kes näitusega tegeleb, tõmbas otsi kokku ja asus end koju sättima. Katja askeldas vaikselt oma töödega, andis näitusele viimast lihvi ja nägi võrdlemisi väsinud välja. Tooted ei näe väsinud välja, küll aga kunstnikud näituse avamise eel.

Ega ta oma kunstist väga rääkida ei taha, eelistab, et see suhtleks vaatajaga ise. Mis on tore. Liiga palju on kunstnikke, kelle jaoks on kontseptsioon suurem kui kunst ise, tekst justkui õigustamas taie olemasolu. Eestis väga sageli, ent see kipub reeglits olema ka mujal.

Kui kunst on hea, siis leiab ta vaatajaga ühise keele. Kunagi mitte kõigiga, aga miks peakski. Minuga Novitskova teosed vist räägivad, pole välistatud, et ka seda lugu, mille Katja ise neisse on põiminud. Juhtivateks märksõnadeks võiks olla tehnoloogia, eksistentiaalsus. Katsuge loomadest kaugemale vaadata, nautige muu hulgas valgust.

Vast avatud näitus “KUI SA VAID NÄEKSID, MIDA MA SU SILMADEGA OLEN NÄINUD. 2. ASTE” on sisuliselt möödunud Veneetsia biennaali Eesti ekspositsiooni kodumaine esitlus. Sisuliselt, aga mitte vormilt. Võrreldes Palazzo Malipieroga Veneetsias on Kumu viiendal korrusel ruumi rohkem, tööd on paremini/teisiti eksponeeritud ning tervik kindlasti efeksem kui Veneetsias.

Niisiis, läbi aegade enim külastatud Eesti kunstiprojekt Veneetsias, aga veel paremal kujul. Neile, kes sellega kunstiga päris ühele lainele ei jõua, jääb lohutuseks, et tegu on tervikuna väga esteetilise näitusega, see on miski, mida kaasaegne kunst enesele ilmtingimata eesmärgiks ei sea.

Katja kurtis, et tema vanuses (33) on selline näitus Kumus ehk natuke liig, ent see tagasihoidlikkus ei ole praegusel juhul põhjendatud. Minge vaadake, meie kunstilmas on see näitus vägagi värske. Ilmselt pole meil ka ühtegi teist tunnustatud kunstnikku, keda Eestis oleks sedavõrd vähe eksponeeritud kui Novitskovat. Paljud teist näevad/märkavad tema töid esimest korda.

Taustaks tasub läbi lugeda 18. veebruari Ekspressist Kadri Karro kunstnikuga tehtud intervjuu.

Näitus Kumus on avatud 10. juunini 2018.

KARL-KRISTJAN NIGESSEN

Karl-Kristjan Nigesen

Karl-Kristjan Nigesen

Vabaühenduste liit tunnustas kodanikuühiskonna AASTA TEGIJAID

Jaanuari lõpus andis vabaühenduste liit üle tunnustused 2017. aasta kõige ägedamatele algatustele ja inimestele, kes ühiskonna edendamisel silma paistnud. Aasta vabaühendust toetas Kodanikuühiskonna Sihtkapital 5000 euroga.

Aasta vabaühendus: MTÜ ERILINE MAAILM

Tegu on mittetulundusühinguga, mis toetab puuetega lapsi kasvatavaid peresid. Tegutsemise algusest 2014. aastal on oma töösse kaasatud üle 300 pere. Ühenduse eesmärkideks on anda erivajadustega lapsi kasvatavatele peredele infot ja osutada psühholoogilist abi, luua riikliku õppekava-erakool erivajadustega laste jaoks, muuta ühiskondlikku suhtumist erivajadustega inimestesse ja tõsta nende elukvaliteeti. Julia Stepanova juhitud vabaühendus kaasaab peamiselt venekeelseid elanikke, aga teeb palju koostööd ka eestikeelsetega.

Aasta missiooniinimesed: SILVER TAMBUR ja RAINER STERNFELD

Silver Tambur on veebiajakirja estonianworld.com asutaja ning ingliskeelse üritustesarja "Estonishing Evenings" eestvedaja. Tema algatusel on tutvustatud Eestit paljudele välismaalastele ning soodustatud sõbraliku ja avatud mõtteviisi tekkimist.

Rainer Sternfeld on Silicon Valleys resi-

deeruv Eesti ettevõtja, kelle omaalgatuslik podcast "Globaalsed eestlased" loob mälu-pilti Eesti mõtlejatest üle maailma. Vabariigi sünnipäevale pühendatud sarjas mõtestab ta koos paljude riigipiire ületavate eestlaste- ga meie kohta ja käekäiku vabas maailmas, et ennast avada ja üksteiselt õppida.

Aasta hääl: ANNIKA LAATS

Annika Laats on Harju-Risti koguduse õpetaja, kes on silma paistnud hoolivuse, võrdse kohtlemise ja mitmekesisuse kirgliku toetamisega. Lisaks on ta panustanud oma aega ja energiat muu hulgas Diakooniahaiglas, Vaikuse laste rahupaiga loomisse ning pagulaspere loomimisse Harju-Risti kogukonnas.

Aasta innustaja: LIIDRIPROGRAMM "SUPERHEROES"

Teist hooaega tegutsev programm "Superheroes" õpetab 13–17-aastastele tüdruku-tele liidri- ja juhtimisoskusi. "Ma tahan. Ma saan. Ma teen ära," ütleb programmi moto ja töötatakse selle nimel, et avada tüdruku-tes peituv maailmamuutja potentsiaal. Nelja kuu jooksul on intensiivsesse programmi kaasatud tüdrukuid Eesti eri paigust ja eri keelt kõnelevatest kodudest. Tulevasi superkangelasi inspireerivad Eva-Kristiina Ponomarjovi eestvedamisel naised, kes on oma tarkuse, võimekuse ja/või juhtimisos-

kuste poolest eeskujuks, ning mentoritena on kaasatud hulgaliselt vabatahtlikke professionaale.

Aasta algatus: TAGASI KOOLI E-KÜLALISTUNNID

Tagasi Kooli kingib Eestile sel õppeaastal 100 e-külastundi. Kingituse siht on innustada kooliõpilasi mõtestama Eesti ühiskonnas toimuvat, unistama ja andma ideid Eesti elu paremaks loomise jaoks. E-külastundide korraldusse kaasati kooliõpilased, kes pakkusid välja teemad, millest nad küllalis-õpetajatelt kuulda sooviksid. Formaati võimaldab tänu tehnoloogilistele lahendustele kõigil koolidel osaleda kõigi saja küllalis-õpetaja tunnis ning loob võimaluse arutleda olulistel teemadel üheaegselt kõikjal Eestis. Nii on kaasatud väga palju koole, kuhu küllalisõpetajad muidu ei jõuaks.

Aasta ettevõtte: RIMI EESTI FOOD AS

Rimi Eesti on aastaid silma paistnud vastutustundliku ettevõtte, kes edendab tervislikke ja säästvaid eluviise, olgu teemaks siis tasakaalus toitumine, pakendid, taastuvenergia või kodumaine talutoit. Eriliselt on Rimi silma paistnud osalise töövõimega personali kaasamisega ning oma teenindajate ja klientide harimisega alkoholi ostmise ja tarbimise teemadel nii täiskasvanute kui ka iseäranis noorte seas.

Maria Laanjärvi

Vabaühenduste liitu asus juhtima **KAI KLANDORF**

Jaauarist alustas EMSL-i juhatajana tööd Kai Klandorf. Kai on varem töötanud projektijuhtina Tervise Arengu Instituudis ja Eesti Väitlusseltsis, koolitajana sotsiaalses ettevõttes SpeakSmart ning pannud ennast proovile õpetajana Leie põhikoolis ja Rapla Vesiroosi gümnaasiumis. Lisaks on ta Rahvusvahelise Väitlushariduse Assotsiatsiooni (IDEA) nõukogu president.

“Eri sektorites töötamine on andnud mulle

hulganisti erinevaid kogemusi ja tahan neid teadmisi vabakonna hüvanguks kasutada. Kodanikuühiskond peab olema laiapõhjaline, mitmekesine ja mõjus eestvedaja ühiskondlike muutuste elluviimisel ja inimeste heaolu parandamisel,” kirjeldas Klandorf vabaühenduste liidu eesmärke

Kaiga saab lähemalt tuttavaks lehekülgedel 36–39.

Minu näoga tulevik!

nooredkooli.ee/kandideeri
#saeipeakuisaeijulge #muutusalgabsinust

Swedbank
Et Eesti haridusliku edumaks

Noored Kooli

Noored Kooli ootab **TULEVASI HARIDUSLIIDREID**

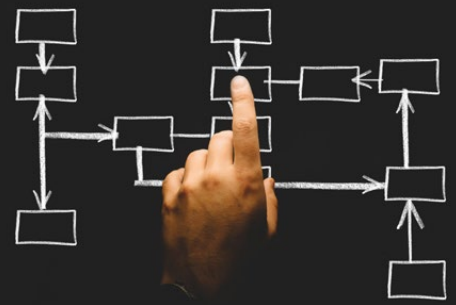
10. märtsini on viimane võimalus kandideeri-da programmi Noored Kooli 12. lendu. Programmi oodatakse igas vanuses võimekaid eestvedajaid eri elualadelt, kes soovivad anda oma panuse Eesti haridusse ja töötada vähemalt kaks aastat koolis õpetajana.

Noored Kooli programm pakub võimaluse õppida tundma haridusprobleeme ja leida endale roll selles valdkonnas.

Kahe aasta jooksul läbitakse ainulaadne

õpetamis- ja juhtimisoskuste koolitus, mis toetab osalejate kujunemist väljapaistvateks õpetajateks ja eestvedajateks oma kogukonnas. Samal ajal töötavad osalejad täiskohaga õpetajana üldhariduskoolis, kus nad keskenduvad iga oma õpilase arengu toetamisele ja nende ettevalmistamisele elukestvaks õppeks.

Täpsem info ja kandideerimine:
www.nooredkooli.ee/kandideeri

Heateo SA

Heateo Sihtasutus käivitab esimese **MÕJUFONDI**

Heateo Mõjufond on Eesti esimene filantroopiafond, kuhu ühiselt panustavad Eestist hoolivad eraisikud ja ettevõtted. Täna on fondi toetanud üle kümne ettevõtja rohkem kui 300 000 euroga. Mõjufondi eesmärgiks on anda kolme aasta jooksul tuul tiibadesse 4–6 mõjusale algatusele, mis lahendavad teravaid probleeme Eesti ühiskonnas – haridusest sotsiaalse ebavõrdsuseni ja tervisest keskkonnani. Vabaühendustele annab mõjufond võimaluse saada nii rahalist tuge kui ka nõustamist. Heateo Sihtasutus kaasab oma võrgustikust ärisektori vabatahtlikke ja professionaalseid teenuseid pakkuvaid *pro-bono* partnereid, kes aitavad areneval algatusel analüüsida oma tegevust senisest enam ning selgitada välja järgmised sammud tulemuslikumaks tegevuseks.

Kõikide mõjufondist toetuse saanud algatuste juures jälgitakse, milline on tegevuse mõju valitud sihtgrupile ning kas valitud lahendus toimib või peaks ideed kohandama.

Mõjufondi on oodatud nii alustavad kui ka kasvufaasis algatused.

Vaata rohkem www.heategu.ee

HEA KODANIKU KLUBI alustab

Vabaühenduste liit alustab aprillis uue üritustesarjaga, mille nimeks saab Hea Kodaniku klubi. Erinevate sektorite koostööle orienteeritud üritused asendavad senise liikmeklubi. Esimene Hea Kodaniku klubi toimub aprillis ning selle teemaks saab sotsiaalne vastutus ning vabaühenduste ja erasektori koostöö.

Rohkem infot märtsis veebilehel
www.heakodanik.ee/heakodanikuklubi

Ühine KOGUKONNAPRAKTIKAGA ja tee noortest head kodanikud

Kogukonnapraktika viiendal aastal laieneb programm üle Eesti kokku 50 kooli ja 200 vabaühendusse. Õpetajana koolis ja juhendajana vabaühenduses saad aidata noortel nina kodanikualgatuste telgitagustesse pista.

Kogukonnapraktika idee on lihtne: õpila-

sed löövad mõne nädala jooksul umbes 15 tunni jagu kaasa ise valitud organisatsiooni tegevustes, täites mõnd endale jõukohast ja huvipakkuvat ning vabaühendusele vajalikku ülesannet. Nad näevad, kuidas sünnib ja toimib kodanikualgatus, saavad teada, mil-

"See tunne, kui sa midagi ühiskonna heaks ära teed, on imeline! Sa tead, et oled panustanud millessegi suuremasse ja olulisemasse kui sa ise."

kogukonnapraktikant Sigrid Jõevalt

liseid ühiskonna probleeme vabaühendused lahendavad ning miks nad seda teevad. Praktika läbimise järel jätkavad paljud noored vabatahtlikuna, ülejäänud jälgivad kodanikuühiskonnas toimuvat aktiivsemalt – kogukonnapraktika juhatab noori aktiivsuse suunas ning kasvatab nende ühiskonnateadlikkust.

Sel aastal ootab Kogukonnapraktikat ees ulatuslik laienemine, et kõikjal Eestis saaksid noored kodanikualgatustes kaasalöömise kogemuse. Ootame uusi koole ja vabaühendusi meie vahva kogukonnaga liituma! Rohkem infot programmi kohta ja meie kontaktid leiad kogukonnapraktika kodulehelt www.heakodanik.ee/kogukonnapraktika.

Esita oma idee NULA inkubaatorisse

Tunned, et tahaksid muuta Eestit paremaks paigaks meie kõigi jaoks? Oled märganud mõnd suuremat probleemi, mille lahendamise tahaksid panustada? Alates 7. märtsist saad esitada oma idee NULA inkubaatorisse, mis on mõeldud just ühiskondlike probleemide lahendamise ideede kasvatamiseks. Inkubaatorisse kandideerimine on avatud kuni 4. aprillini ning juhul kui sinu idee osutub valituks, toetavad sind ja su meeskonda poole aasta jooksul nii koolitus-

te kui ka mentorluse käigus oma valdkonna tipud eri aladelt. Inkubaatori lõppedes on igal meeskonnal võimalus kandideerida KÜSK-i väljapandud 25 000 € suurusele stardirahale. Toetatakse kolme algatust.

Loe lähemalt www.nula.ee ning esita oma idee 4. aprilliks aadressil nula@kysk.ee.

Inkubaatorit veavad Heateo Sihtasutus ja Kodanikuühiskonna Sihtkapital. NULA vilistlaste hulka kuuluvad näiteks Topsiring, Vaikuseminutid ja "Alustavat õpetajat toetav kool".

Hakka õiglase kaubanduse SÕBRAKS

MTÜ Mondo kutsub õiglase kaubanduse sõpru endast märku andma ja vastavat märgist taotlema. Õiglase kaubanduse sõbra märgis on mõeldud organisatsioonidele, kes tõstavad oma töös ja tegemistes esile õiglast kaubandust, kasutavad vastavaid sertifitseeritud tooteid, on teerajajad ja valmis teisi inspireerima.

Õiglase kaubanduse sõbrad võivad olla kõik ettevõtted ja organisatsioonid, kes

- kasutavad, müüvad või toodavad õiglase kaubanduse ja eriti Fairtrade'i märgisega kaupu;
- panustavad õiglase kaubanduse väärtuste levitamisse ja võtavad osa õiglase kaubanduse nädalast;
- toovad kasutuses või müügis olevad õiglase kaubanduse tooted esile oma infokanalites, sotsiaalmeedias, kodulehel ja materjalides;
- käituvad solidaarselt ja vastutustundlikult.

Õiglase kaubanduse sõbraks kandideerimine on avatud 14. veebruarist ja kestab kuni 31. märtsini. Uusi sõpru tunnustatakse juba mais.

KESTLIKU ARENGU EESMÄRGID

Kellele on mõeldud ja milleks on vaja ÜRO sõnastatud kestliku arengu eesmärged, kirjutab Arengukoostöö Ümarlaua juhataja **SIGRID SOLNIK**.

Peaegu kõik planeedi riigid leppisid 2015. aastal kokku tegevuskavas, mille järgi liikudes maailma uuendada ja parendada. Tegevuskava ehk Agenda 2030 koosneb 17 kestliku[1] arengu eesmärgist, mis on mõeldud täitmiseks nii kodus kui ka kaugemal. See tähendab, et leppega liitunud Eesti on võtnud esiteks kohustuse liikuda arengueesmärkide poole kodumaal, teiseks kohustuse aidata n-ö nõrgemaid ja kolmandaks kohustuse tagada, et meie kodustel poliitikutel või Euroopa tasandi seisukohad ei oleks negatiivne mõju kestlikule arengule meist kaugemal.

Esimene kestliku arengu eesmärk on vaesuse vähendamine, teine maailmast nälja kaotamine, neljas kõigile hariduse tagamine, seitsmes tegeleb kättesaadava ja puhta energiaga, kaheteistkümmes on fokuseeritud säästvale tootmisele ja tarbimisele, number 13 tegeleb kliimamuutustega ning number 17 vaatab üleilmset koostööd. Tervikliku pildi kõikidest eesmärkidest saab käesolevat ajakirjanumbrit lapates. Kusjuures, eesmärgid ei jää loosunglikule tasandile, tegelikult on need 169 ala-eesmärgi kaudu lahti kirjutatud.

Esmapilgul tundub tegemist olevat meile kaugel ÜRO asjaga. Kriitikud nimetavad ettevõtmist mulliks ja ütlevad, et väga ilus visuaal, ent tegelikke samme keegi vajalike muutuste poole astuma ei hakka. Teised kahtlejad ütlevad, et kestliku arengu eesmärgid eeldavad suurt majanduskasvu ja seega ei ole võimalik ei nendeni jõudmine ega see, et nad midagi muudavad.

Tõesti, kui vaadata eesmärki number kaheksa – tööhõive ja majanduskasv –, siis seal on kohe esimese asjana kirjas, et sihi on majanduskasvu säilitamine ja selle viimine 7% juurde maailma kõige vaesemates riikides. Olgem ausad, globaalsest kapitalismist, nagu see tänaseks välja on kujunenud, kaotavad nii planeet kui ka inimesed. Muidugi peitub siin rohkelt sõnavahetust ja rohepesu, petetud ootusi ja lubadusi, mida ei kavatsetagi täita. Kulutatakse raha ja tekitatakse CO₂ heitmeid selleks, et sõita New Yorki ja väljutada seal projektikeele varjus sooja õhku.

Teisalt, hoolimata nii mõneski aspektis õigustatud kriitikast, on Agenda 2030 vajalik raamistik. Ennekoike on tegemist suunda näitava visandiga, mitte otseteega globaalprobleemide lahendamiseni *par excellence*. Ma usun, et need eesmärgid

pakuvad struktuurse tausta väga paljudele ühiskondlikele algatustele ning sotsiaalse närviga ettevõtetele. Samuti pakuvad nad motiveerivat plagu, mis sunnib riike kestliku arengu teemal vastutust võtma ja tulemusi näitama. Tegemist on meeldejääva raamiga, mis aitab püüda kodanike tähelepanu.

Kestliku arengu eesmärgid on aidanud luua erinevaid huvigruppe ühendava, kõikidele arusaadava definitsiooni väljendile “kestlik areng”. Aga kui keegi küsib lihtsat kokkuvõtet, mida on siis vaja kestlikuks arenguks, õiglasemaks ja jätkusuutlikuks maailmaks? Vaja ongi tegeleda sellega, et jõuda igaüheni neist 17 eesmärgist. Holistlik lähenemine on ainus viis.

Eesti 100 aasta juubeli puhul soovin, et Eesti näeks ka oma 200 aasta juubelit. See on võimalik ainult juhul, kui tasakaalustatud kestlik areng on riigis prioriteet.

Kestliku arengu eesmärkide juures on veel üks põnev aspekt, millest Eestis palju ei räägita. Nimelt tuleb eesmärgid saavutada nii, et mitte keegi ei jää maha ja kõik võidavad (inglise keeles põhimõte “*leaving no-one behind*”). Kuidas seda teha? Üks võimalus, mis kõlab utopistlikumalt, kui peaks, on olukord, kus poliitikate kujundamise aluseks olevad uuringud eristavad andmeid ka teatud näitajate vaates, näiteks soo, vanuse, puude, rahvuse ja elukoha alusel. Kui sa ei tea, kuidas sinu otsused mõjutavad ühiskonna kõige nõrgemaid, ei olegi võimalik piisavalt head tulemust tagada.

Küllap saaksime kuidagiviisi hakkama ka ilma kestliku arengu eesmärkideta. Globaalsete ja kohalike väljakutsetega tegelevad inimesed ja ühendused ajaksid oma asja edasi ning poliitikate kujundajad teeksid täpselt nii palju, kui igale riigile või piirkondlikule riikide ühendusele paras ja tehtav tundub.

Agenda 2030 tekstiga käib aga kaasas tõdemus, et kui tahta saavutada teistsuguseid tulemusi, ei saa enam vanal viisil edasi minna. Tervislikuma eluviisini ei ole võimalik jõuda, kui endistviisi igal

õhtul šokolaadikomme nosida – ma tean, ma olen proovinud. Ja see ongi peamine põhjus, miks kestliku arengu eesmarke vaja on. Need annavad lisatõuke selleks, et riigid ja ametkonnad liigutama hakkaks, et erasektor rohkem kestlikkusega arvestaks ning et vabaühendused oma tegevusi fokuseeriks ja uuele tasemele viiks. Sest vanamoodi enam paremaid tulemusi ei saa.

Aga kuidas seni läheb ja kas hakkab juba looma? Lootust on, osa suuri globaalprobleeme sõuab järjekindlalt lahenduste poole. Teisalt aga on meil kaks suurt takistust. Esiteks – otsustajatel ja poliitikakujundajatel on lihtsam minna edasi nii nagu tavaliselt, rääkida ainult nendest asjadest, mida tehakse hästi, ja mitte seada kestlikku arengut prioriteediks.

Soomes on olemas kestlikule arengule suunatud ühiskondlik kokkulepe “Finland We Want by 2050” ja terve see temaatika on juhtival poliitilisel tasandil ka tegelikult oluline. Eestis on olemas tänaseks ajale jalgu jäänud ning hädasti uuendamist vajav kestliku arengu strateegia “Säästev Eesti 21”. Õnneks on meil asja uuendatud indikaatorite nimekirj, mille alusel Eesti kestlikku arengut mõõtma hakatakse – see on parem kui mitte midagi, aga seda on liiga vähe.

Teine väljakutse kestliku arengu eesmärkide puhul seisneb süsteemsetes vigades ning teatavas tahtmatuses neid vigu parandada. Näiteks ekspansiivsele kasvule suunatud maailmamajandus ei sobi kestliku arengu raami, ent ometi on majanduskasv see, mida taga aetakse. Või statistika, mis näitab, et iga arengukoostöösse panustatud dollari kohta, mis abivajajateni jõuab, nahistatakse sealt maksusüsteemide aukude abil välja 10 dollarit. Meie ei aita Aafrikat, Aafrika aitab meid.

Eesti 100 aasta juubeli puhul soovin, et Eesti näeks ka oma 200 aasta juubelit. See on võimalik ainult juhul, kui tasakaalustatud kestlik areng on riigis prioriteet. Kestliku arengu eesmärgid aitavad siinkohal struktuuri seada ja tagant utsitada, tegusid peavad tegema ikkagi inimesed ise.

[1] Eestis kasutatakse ehk rohkemgi väljendit “säästev areng” ja “säästva arengu eesmärgid”. Meie eelistame kasutada kestliku arengu mõistet, sest kestlikkus sobib paremini kirjeldama tasakaalustatud arengu eri aspekte. Rahu, vabadus ja toidusüsteemid on näiteks pigem kestlikud kui säästlikud.

KUI kestlikult meil läheb?

ÜRO seatud 17 kestliku arengu eesmärki on suured ja laiad, sisaldades kokku pea paarsada alaeesmärki. Saamaks ülevaadet, mis nende valdkondade sees toimub, palus **ANDREI LIIMETS** ekspertidel vabakonnast ja mujalt kirjutada, milline pilt Eestis ja Eesti perspektiivist paistab ning kuidas eesmärgid aastaks 2030 päriselt täidetud saada võiks.

1 KAOTADA VAESUS

Kaotada kõikjal vaesus mistahes kujul

Vaesus on väga mitmekihiline ja keeruline, sageli väga raskes- ti mõistetav. Neil, kes pole vae- sust kogenud või väga lähedalt näinud, on raske mõista, miks elule alla jäädakse ja miks vaesusest välja ei pääseta. Vaesu- sel on mitu nägu ja palju erinevaid tekke- põhjusi. Teda on kergem hoomata, kui lä- heneda vaesusele üksikisiku vaatenurgast ning rääkida vaesusest mitte kantseliiti kasutades, vaid tavainimesele arusaadavas keeles. Pole keeruline aru saada, et mitte keegi ei soovi olla vaene, kaotada sissetu- lekutes, kogeda heaolu kaotust, jääda hät- ta finantskohustustega ning kulutustega eluasemele ja igapäevaelule, loobuda ra- huldustpakkuvast elustiilist.

Vaesuses elavatel inimestel on väga piiratud võimalused eneseteostuseks ja ühiskonnaelus osalemiseks. Kõrvalejätetus ning ilmajätetus ei allu üksikisiku jõupingu- tustele, et vaesusest välja tulla. Üksikisikute probleemidest kasvavad aga välja kogu ühiskonna sotsiaalsed probleemid. Ühis- kond tervikuna peab hädasolijatele abikäe ulatama ning pakkuma tuge ja ressursse. Kõige tulemusrikkam abi on ennetav ja süsteemne, kus abi saaja ja abi andja teevad mõtestatud koostööd ja jagavad vastutust.

Vaesuse seljatamiseks vajame läbimõel- dud ja realistlikku tegevuskava, mis asen- daks kampaaniad stiilis "Kõik tööle, maks- ku mis maksab!". Olemasolevad strateegiad ei tööta. Vaatamata sellele, et uuendused sotsiaalvaldkonnas on absoluutset vaesust vähendanud ja tööpuudus on üle aegade madalaime, on suhteline vaesus püsinud sama tasemel, sest hinnatõus ja maksumuu-

datused on kulutusi suurendanud. Suurene- nud on vanemaegade inimeste vaesus.

Toidupank kogub annetusi, kuid ei suuda vastu tulla kõikidele abivajajatele. Palved "Aita täita tühja kõhtu!" ja "Kingi- me elu!" korduvad päevast päeva ja nädal- last nädalasse teleekraanil. Eri ühingute ja organisatsioonide tegevuse toetamiseks on kaubanduskeskustes kogumiskastikesed, annetusi paluvad nii haiglad kui ka laste- kodud. Soodushinnaga tooted toidupoo- dides kaovad kui nõiaväl, sotsiaalmeedias paluvad igal nädalal aina uued raskustesse sattunud inimesed kaaskodanike abi. Mus- ter kordub – ootamatu haigestumine, pere lagunemine, planeerimata suuremahulised väljaminekud, töökaotus, vanadus jne.

Meie palgad pole võimaldanud inimes- tel mustadeks päevadeks ressursse koguda. Enamasti pole keegi ebaseaduslikeks üllatusteks valmis ja seetõttu on probleemi ilmnmisel vaja abi kohe. Kui lähikondla- sed aidata ei saa, ei osuta kohest abi keegi. Uskumatult kurb, kui raskustesse sattunud kodanikud kogevad esmalt hurjutamist, süüdistamist ning halvaksapanu. Sildista- vaid ja süüdistavaid repliike jagavad hel- delt mitme erakonna esindajadki.

Vaesuses elav kodanik ei protesteerigi ega nõua õigusi, turvalisem on olla varjus, sest alati võib olukord muutuda veelgi hullemaks.

Veniva, heitliku ning süsteemitu abis- tamise tulemusel vaevaliselt jalule saanud kodanik on edaspidises elus ärevil ja alal- hoidlik. Ta on nõus, et kord kuus perega väljaspool kodu einestamine on priiska- mine ning uute riiete ja jalanõude soeta- mine lausa kuritegelik ettevõtmine. Mõnes peres kaalutakse uue jope ostmist lapsele sama põhjalikult kui auto ostu heal järjel peres. Krooniliselt õnnetu kaasmaalane lapib auke eelarves, otsib lisatööd, paneb pere kartuli- ja makaronidieedile, läheb haigena tööle ning kannatab hambavalu käes. Prillid ostetakse vajadusel super- marketist. Lapsed jäävad ilma kõikidest tavaperedele loomulikult kättesaadavatest asjadest. Vanemad tunnevad süüd, et nad oma lastele vajalikku pakkuda ei suuda. Laste jaoks on viirelemine normaalne, sest

see on ainus eluviis, mida nad on koge- nud. Pereliikmete suhted pingestuvad, sest hirm ja mure toimetulemise pärast hoiab neid pidevas stressiseisundis.

Vaesuses elav kodanik ei protesteerigi ega nõua õigusi, turvalisem on olla varjus, sest alati võib olukord muutuda veelgi hul- lemaks. Pidev süütunne püsib igasuguse algatusvõime ning motivatsiooni, tapab usu oma võimekusse paremini toime tulla.

Sellises olukorras inimesi on meie ümber kõikjal, iseasi, kas me neid märgata ja aidata oskame. Eestis on vaene olla suur häbi, sest ajalooliselt on vaesteks peetud rumalaid ja laisku inimesi, kes on oma hädades ise süüdi. Seepärast iseloomustab Eestit suur varjatud vaesuse osakaal.

Eestil on palju väljakutseid. Meie sot- siaalkulutused SKP-st on Euroopa Liidus tagantpoolt kolmandal kohal. Vananeva rahvastiku ja negatiivse iibega väikeriik on kui vaene sugulane, kes aina oma auke lapib ja vaesust varjab. Millegipärast me väldime hirmsasti põhjalikku ning ausat arutelu vaesuse teemal. Me ei söanda küsida vaesuses elavatel inimestel endilt, missuguseid muutusi nad vajaksid selleks, et oma kohustustega paremini toime tulla. Me oleme nii uhked oma saavutuste üle, et unustame märgata, kas kõikidel on rõõmustamiseks põhjust. Me näeme suurt vaeva selle nimel, et Euroopa poolt vaadatuna esirinnas olla, ja panustame liiga vähe oma inimeste heaolusse. Me soovime, et peredesse sünniks rohkem lapsi, aga ei suuda pidada konstruktiivset debatti, et aru saada, mis sündivuse tõusu takistab. Puudulik kommunikatsioon saab pikapeale saatustlikuks igas eluvaldkonnas, ka peresuhtes, igasugustes suhtes.

Üksteist paremini kuulates ja kaasa mõeldes võiksime edu saavutada. Kui tööandjad ja töötajad, õpetajad ja õpilased, mehed ja naised, isad ja emad, lapsed ja vanemad, vanemad ja vanavanemad, noo- red ja vanad, meie ja nemad, kogukonnad ja erakonnad, poliitikud ning kodanikud üksteist kuulda võtaksid, poleks raske mõista, et meil kõigil on erinevad vajadu- sed ja ootused ning soov suurelt unistades paremini hakkama saada. Me peame vaid kokku leppima, kuidas konsensusele jõudes tegutsema hakata. Selleks et midagi muuta, on vaja poliitilist tahet ja häid otsuseid.

KÄRT MERE

Vaesuse vastu võitlemise võrgustik

2 KAOTADA NÄLG

Kaotada vaesus, tagada toiduga kindlustatus ja parem toitumine ning edendada säästvat põllumajandust

Põllumajandus ja toidutootmine on ÜRO säästva arengu eesmärkidega aastani 2030 tihedalt seotud. Eelkõige puudutab põllumajandust eesmärk, milles rõhutatakse vajadust kaotada nälg, saavutada toiduga kindlustatus ja parem toitumine ning toetada säästvat põllumajandust. Kuid põllumajandust mõjutavad ka teised eesmärgid, eelkõige kliimamuutusi ja elurikkust puudutavad.

Eestis oleme ÜRO säästva arengu eesmärgi number 2 saavutamise indikaatoritena kokku leppinud, et jälgime põllumajanduse tootlikkust, mahepõllumajanduskultuuride kasvupinna osatähtsust põllumajandusmaast, mahetoodangu osakaalu põllumajandustoodangus, aga ka turustatud taimekaitsevahendite ja väetiste kasutamise trende.

Püüdes anda lühidalt hinnangut nende valdkondade hetkeolukorrale, võime tõdeda, et mahepõllumajandus on Eestis väga jõudsalt laienenud, ulatudes juba rohkem kui 200 000 hektarini (maakasutus põllumajanduses kokku ulatub ligi ühe miljoni hektarini). Kuulume selle näitajaga Euroopa Liidu kõige mahedamate riikide hulka. Mahedana turustatud toodangu puhul on aga kahjuks veel palju arenguruumi. Turustatud pestitsiidide ja väetiste kogused on

Eestis küll suurenenud, kuid neid trende peab vaatama koos arengutega põllumajanduse kasvanud tootlikkuses. Säästlikkuse seisukohalt on oluline, et saagikus kasvaks kiiremas tempos kui taimekaitsevahendite või väetiste kasutamine, samuti see, et peetakse kinni kokkulepitut reeglitest.

Kuigi Eesti kontekstis on ÜRO säästva arengu teise eesmärgi puhul fookuses säästva põllumajanduse arendamine, siis üleilmsel tasemel on näljahäda mitmes maailma piirkonnas väga tõsine probleem. Säästev põllumajandus ja rahvastiku toitmi-

Kuulume Euroopa Liidu kõige mahedamate riikide hulka.

ne peavad mõistagi käima käsikäes. Eestis mõtleme ilmselt rohkem oma toidujulgeoleku kindlustamisele, kuid ekspordi kaudu oleme üheks osaks ka rahvusvahelisest kaubandusest. Traditsiooniliselt on meie peamisteks ekspordiartikliteks piim ja piimatooted, kus suudame siseturu vajadusest umbes kaks korda rohkem toota. Alates 2006. aastast on Eestis hoo sisse saanud ka teraviljakasvatus – ka teraviljaga suudame

siseturu vajaduse pea kahekordselt katta.

Viimaste aastate kriisid põllumajandussektoris on siiski näidanud, et peame oluliselt täiustama riskijuhtimise meetmeid, et suudaksime kriisidele paremini vastu panna. Näiteks Eestit tabanud sigade Aafrika katk on hävitanud umbes veerandi meie sealihatootmisest ja oleme selles sektoris muutunud sõltuvaks impordist. Piimaturu kriis viis Eesti karjadest paari aasta jooksul 14% piimalehmadest. Möödunud sügisel olid teraviljakasvatajad üsna kaitsetud liiginiiskuse ja vihmade ees.

ÜRO säästva arengu eesmärgid aastani 2030 mõjutavad üsna tuntuvalt nii EL-i kui ka liikmesriikide tasemel poliitikameetmete kujundamist. Näiteks on käimas arutelud liidu ühise põllumajanduspoliitika tuleviku üle, kus arutelu keskmes on samuti põllumajandussektori säästlikkuse, keskkonna ja kliimamuutustega seotud küsimused.

Möödunud aastal tõstis Eesti ELi eesistujana fookusesse muldade teema. Ka ÜRO säästva arengu eesmärkide kohaselt tuleb soodustada ökosüsteemide säästvat kasutamist, võidelda kõrbestumisega, peatada ja pöörata ümber mullaseisundi halvenemine, saavutada loodusvarade säästev majandamine ja tõhus kasutamine. Jätkusuutliku põllumajanduse vältimatuks eelduseks on muldade kaitse ning põllumajandusmaa säästlik kasutamine, sest muld on piiratud ja sisuliselt taastumatu ressurss. Nendel teemadel valmis kodanikuühiskonna ühendusi koondavas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitees möödunud aastal ka arvamus, milles tegime terve rea ettepanekuid, kuidas soodustada muldade heaperemehelikkuse kasutamist ühise põllumajanduspoliitika raames.

Põllumajanduskoda hoiab nendel teemadel silma peal ning panustab säästliku põllumajanduse edendamisse teavituse, koolituste ja erinevate projektidega. Hetkel viime koos Läti põllumeestega ellu nelja aasta pikkust projekti, mille eesmärgiks on soodustada orgaaniliste väetiste keskkonnasõbralikkust ja Läänemerd säästvat kasutamist. Samuti oleme kaasatud mitme arengukava ja strateegia koostamisse, nagu näiteks põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030 või mahemajanduse tervikprogramm.

ROOMET SÖRMUS

Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda

Tagada tervislik elu ja edendada heaolu igas vanuses

Kui vaatame Eesti riiklikku tervishoidu, jääb paraku pisut ebaselgeks, kas riigil üldse on terviklik tervishoiupoliitika või kuidas selle strateegiline ning taktikaline planeerimine ja elluviimine käib. Kahetsusega näeme tervise edendamisel ning haiguste ennetamisel väga palju hektilisust ja projektipõhisust – kui kuskilt on mingi suur rahalaev saabunud, siis käib mürinal hoogtöö ja õhus on tuhat loosungit. Kui aga raha otsa saab, siis soikub ka igasugune tegevus, loosungid keeratakse rulli ja jätkusuutlikkus ei ole enam justkui kellegi asi.

Inimese enda eluviis, tarbimisharjumused ja psühhohügieen loovad põhilise alustala heaks terviseks.

Kurbi näiteid on palju – näiteks vaimse tervise teemad, alkoholipoliitika, narkoennetus, tegevus HIV ennetamisel. Samas on rõõm tõdeda, et just siin on juba praegu väga suur ja järjest suurenev roll meie vabaihendustel, mis on enamasti õhinapõhised ja peavad seetõttu käituma ratsionaalselt – ehk siis lähtuma inimeste reaalsest ja praktilistest igapäevavajadustest ning hoolitsema selle eest, et kord külvatu ka kasvaks ja vilja kannaks.

Eesti Perearstide Seltsi üks kõige

olulisemaid missioone on viia inimesteni teadmine, et nemad ise on oma tervise kõige paremad peremehed – sest on ju inimese enda eluviis, tarbimisharjumused ja psühhohügieen need, mis loovad põhilise alustala heaks terviseks, mis võiks omakorda põlvest põlve edasi kanduda. Meditsiin saab inimese tervist mõjutada väga vähe ja ükski arst ei tee inimest terveks, kui inimene ise on otsustanud mitte terve olla. Seega on meedikute ja eelkõige esmatasandi meedikute roll see, et inimesi informeerida, julgustada ja vajadusel õigele teerajale juhatada. Meedikud peavad seda ka ise oskama ja julgema, mida saame võimestada väga erinevate tegevuste abil – olgu siis meedikute elukestva õppe toetamine, kvaliteedisüsteemide juurutamine või ravijuhendite koostamine.

Teine Eesti Perearstide Seltsi väga oluline agenda on, et solidaarsus meie tervishoius ei jääks ainult sõnakõlksuks. Me tõesti loodame, et aastaks 2030 on ühiskond endale teadvustanud, et tervis on universaalne inimõigus ning et vaesus on haiguste ja halva tervise väga tõsine riskifaktor. Kindlustuskaitse peab olema universaalne ja ühiskonna huvides on tagada parem juurdepääs tervisele nende jaoks, kes seda kõige enam vajavad, mitte nendele, kes kõige rohkem maksavad või kõige kõvemini karjuvad.

LE VALLIKIVI

Eesti Perearstide Seltsi juhatuse esimees

4 KVALITEETNE HARIDUS

Tagada kaasav ja kvaliteetne haridus kõigile ning edendada elukestvat õpet

ÜRO kestliku arengu eesmärgid on seatud kõikidele riikidele, mitte vaid arenevate riikide abistamise sihistamiseks. Iga päev me Eestis küll oma arengukavasid nende eesmärkide kontekstis ei mõtesta, näiteks Eesti elukestva õppe strateegias 2020 ei ole otsest viidet või seost ÜRO arengueesmärkidega. Samal ajal on meie eesmärgid vähemalt hariduses kestliku arengu eesmärkidega sisuliselt samad – tagada hea haridus ja elukestev õpe kõigile.

Ülemaailmselt on suurteks probleemideks kirjaoskamatus ja ligipääs haridusele. Eestis oskavad lugeda kõik ja igal lapsel on nii võimalus kui ka kohustus kuni 16. eluaastani koolis käia. Samas on meilgi omad raskused hea hariduse ja elukestva õppe tagamisel. Kuigi PISA testid näitavad meie laste häid teadmisi võrdluses teiste riikide lastega, on Eesti ainus OECD riik, kus keskhariduse omandajate osakaal (keskhariduse hulka kuulub nii gümnaasium kui keskeri- ehk kutseharidus) nooremate hulgas langeb. Eesti Hariduse Infosüsteemi andmetel ei omanda umbes 20% noortest ka seitsme aasta jooksul pärast põhihariduse lõpetamist keskharidust.

Võib ju küsida, miks peaks noori pikemalt õppima suunama. Paljud meist teavad põhikooli lõpetajaid, kes on teinud teadliku valiku mitte edasi õppida. Mõni on läinud programmeerijaks, mõni näiteks

traktoristiks – mõlemal juhul tegelevad noored alaga, mis neile huvi pakub, ja aitavad leevendada töökäte puudust, mis on Eestis suurem kui kunagi varem. Ja kuigi suurem osa neist 20 protsendist põhiharidusega jäänud noortest küll alustab õpinguid, ent jätab need lõpetamata, võib arvata, et ka neist jõuab suur osa tööturule.

Uuringute põhjal saab öelda, et kõrgem haridustase oleks kasulikum nii praegustele varakult tööturule suundunud noortele endile kui ka kogu ühiskonnale laiemalt. Kõrgema haridustasemega inimesed on tervemad, nad osalevad rohkem kodanikuühiskonnas, nad usaldavad rohkem nii teisi inimesi kui ka ühiskonda laiemalt. Oluline vahe on põhi- ja keskkoharidusega inimeste tööhõives. Uuringutes on leitud, et üks aasta kooliharidust tõstab tootlikkust umbes 10%. Seepärast on ka Eestis üheks eesmärgiks õpingute varase katkestamise vähendamine.

Meil on ka teadmine, mida selle probleemiga teha. Õpingute ebaõnnestumisega on vaja tegeleda juba varakult, eeskätt algkoolis ja üleminekul algklassidest põhikooli järgmisesse astmesse. See on aeg,

kus tuleb laduda vundament, mis kannab õppimist kogu elukaare jooksul. Vundamentiks on ainealased baasteadmised, laste enesejuhtimise ja õppimise oskused ning valmisolek arengu nimel pingutada. Segu, mis seda vundamenti hästi koos hoiab, koosneb laste usust enese suutlikkusesse areneda.

Vabakonnal on kohalikele omavalitsustele (haridus)teenuste disainimisel rohkelt tegutsemisruumi.

Kuigi me teame, mida teha vaja on, ei ole õpingute varase katkestamise puhul tegemist tehnilise probleemiga, mida oleks lihtne lahendada.

Üks veel vähe kasutatud võimalusi on kindlasti koolikogukondades pilgu ühine suunamine tulevikku – koos teadvustades, mis on hariduse eesmärk, ja sellest oma igapäevases töös lähtudes. Täna

juhitudakse palju lühiajalistest eesmärkidest ning poolte erinevatest arusaamadest ja väärtustest. Koos samadele pikaajalistele eesmärkidele keskendumata ei ole võimalik parimat tulemust saavutada.

Teine võimalus on ressursside suunamine sinna, kus neid enam vaja on. Ka näiteks vabakonna algatused võiks enam keskenduda neile kogukondadele, kus õpinguid varem katkestavaid õpilasi proportsionaalselt enam on – need andmed leiab Haridussilma portaalist. Siin on vabakonnal rohkelt tegutsemisruumi, nii partnerlusena kohalikele omavalitsustele (haridus)teenuste disainimisel kui ka erinevaid programme ja algatusi luues selle konkreetse sihtgrupi koolide vajadustest lähtuvalt. Näiteks kuidas tagada sotsiaalpedagoog ja HEV- koordinaator lastele väiksemates maakoolides? Milline koolisüsteem tagab hea ja võimalikult kodulähedase hariduse piirkondades, mis on enam mõjutatud rahvastiku vähenemisest?

KRISTI KLAASMÄGI

Noored Kooli

5 SOOLINE VÕRDÕIGUSLIKKUS

Saavutada sooline võrdõiguslikkus ning võimestada naisi ja tüdrukuid

Eestis on soolise võrdõiguslikkusega hästi, halvasti ning keskmiselt. Osas valdkondades on toimunud edasi-

minek, teistes on paigalseis või isegi tagasimine. Positiivsena võib välja tuua selle, et riik on astunud samme olukorra parandamiseks. Istanbuli konventsioon, mille eesmärk on ennetada ja tõkestada naistevastast vägivalda ja perevägivalda, rati-fitseeriti lõpuks Riigikogus. Valitsus võttis vastu "Heaolu arengukava 2016–2023", mis võimaldab soolise võrdõiguslikkuse edendamisele strateegiliselt läheneda. Plaanis on reformida vanemahüvitise süsteemi, muutes seda paindlikumaks ja pikendades isadele mõeldud osa. Samuti on plaanis anda Tööinspeksioonile õigus teha järelevalvet naistele ja meestele võrdse palga maksmise üle.

Positiivne, et soolise ebavõrdsuse teemad saavad oluliselt rohkem poliitilist ja ühiskondliku tähelepanu kui mõned aastad tagasi. Viimastel aastatel on üsna teravalt arutletud näiteks selle üle, miks poliitikas on nii vähe naisi (saime ühtlasi oma ajaloo esimese naissoost presidendi) või kuidas vähendada naistevastast vägivalda (nähtus,

mida veel kümme aastat tagasi toonase justiitsministri arvates olemas ei olnud). On näha rohkem sootundlikke poliitikameetmeid, nagu meeste tervise edendamisele suunatud kampaaniad. Tähtsaks aga näha

Eestis on probleemid pigem inimeste hoiakutes ja käitumismustrites kui seadustes.

rohkem sootundlikke poliitikaanalüüse, sest huvigrupid on pidevalt juhtinud tähelepanu sellele, et näiliselt neutraalsed poliitikameetmed võivad mõjutada naisi ja mehi üllatavalt erinevalt. Üldse on vabaühendused olnud aktiivsed ja häälekad ning see on mõjunud positiivselt.

On aga probleemseid valdkondi, kus märkimisväärsed muudatusi pole toi-

munud. Üks selline on sooline palgalõhe ja kaasnev naiste vaesus. Palgalõhe on viimastel aastatel natuke vähenenud, kuid endiselt lubamatult suur. Suur on ka haridus- ja tööalane sooline segregatsioon. Jätakuvalt on avalikus ruumis palju mõnitavat kõnepruuki ja soolise võrdõigusslikkuse probleemide naeruvääristamist. Viimati sai sellega hakkama justiitsminister Urmas Reinsalu, (üle)reageerides kultuuritegelaste pöördumisele EV100 kontsert-etenduse lavastaja küsimuses. Pärast teravat ühiskondlikku debatti vastu võetud ja jõustunud kooseluseadus ootab jätkuvalt rakendusakte, mistõttu on osa kooselu lepingu sõlminud paare pidanud oma õiguste kaitseks kohtusse pöörduma.

Mida tuleks teha, et aastaks 2030 kõik korras oleks? Kardan, et päris "korras" ei saa soolise võrdõigusslikkuse valdkond kunagi olema. Mingite nähtuste (näiteks perevägivalla või diskrimineerimise) täielik väljajuurimine on väga raske. Küll aga saab pakkuda ohvritele paremat kaitset ja läbi viia ennetavaid sekkumisi.

Eestis on probleemid pigem inimeste hoiakutes ja käitumismustrites kui seadustes, mis muidugi ei tähenda, et seadused ei mõjuta hoiakuid või et nendega kõik korras oleks. Hoiakud ei muutu iseenesest ja üldse ei lähe midagi paremaks iseenesest. Selleks et ühiskond soovitud suunas areneks, on vaja elavat poliitilist debatti valikute üle, aktiivset ja järjekindlat tööd. Passiivne lähenemine, et ajapikku kasvavad peale uued generatsioonid ning hoiakud muutuvad, võib viia taandarenguni. Nagu eespool mainitud, on hoiakuid võimalik mõjutada ka seadustega. Näiteks võib jagada vanemahüvitise vanemate vahel pooleks, et võrdsustada nende hoolduskoormust ja teha mõlemad vanemad lapse eest päriselt vastutavaks. Näiteks võib keelata seksi ostmise, sest see on sisuliselt teise inimese ekspluateerimine. Ühe ja sama probleemi lahendamiseks on erinevaid lahendusi.

See on koht, kus vabaihendused peaksid ees käima ning sõnades ja tegudes näitama, millised alternatiivid on võimalikud ja soovitud. Riik lohiseb järele, aga see ongi normaalne.

KADI VIIK

Feministeerium

Tagada kõigile joogivesi ja kanalisatsioon

Mondo maailmahariduslikud tegevused Eestis ning arengu-koostöö ja humanitaarabiga seotud tegevused väljaspool Eestit toetavad ennekõike kestliku arengu eesmärkide number 1, 4 ja 5 saavutamist, kuid tegeleme ka eesmärkidega number 6 ja 12.

Eesti haridusmaastikul käsitleme muude eesmärkide kõrval ka puhta vee kättesaadavust ning vee tarbimise teemasid. Vastutustundliku tarbimise töötubade "Maailma noored" üks peatükk pakub materjale vee teemal ning õpetajatel on neid võimalik oma tundides kasutada või kutsuda kooli külalised, kes viivad noortega läbi interaktiivseid tegevusi materjali põhjal. Näiteks on toimunud sellised töötuba käesoleval õppeaastal Ülenurme Gümnaasiumis ja Narva Vanalinna Riigikoolis.

Vee kättesaadavusest räägivad ka meie Keenia, Afganistani ning Ghana fotomapid, mis on läbi aastate olnud õpetajate seas väga populaarsed. Meie vabatahtlikud ja keskuse töötajad räägivad koolides oma kogemusest arengumaades, näiteks pesemise kättesaadavusest Myanmaris või joogivee puhtusest Ghanast. Maailmakooli kodulehel on olemas digitunnid ookeanidest ja mereressursidest, puhtast veest ja sanitaariast. Lisaks sellele tutvuvad Eesti õpilased keskonnateemadega Sõpruskoolide võrgustiku

ühisprojektide kaudu, millega saab tutvuda Mondo Sõpruskoolide blogis.

Väljaspool Eestit oleme sanitaaria valdkonnas tegelenud välikäimlate ehitamisega Keenia ja Afganistani koolide juurde ning tarbevee taristu rajamisega Azraqi pagulaaagrisse Jordaania. Välikäimlate ehitusega kasvab nii kooliõpilaste kui ka külarahva teadlikkus hügieenist ja keskkonnanahoiust. Tähelepanu all on eelkõige tüdrukute sanitaaria, sest hügieenivahendite ja privaatsete käimlate puudumine on üks tõsisemaid tüdrukute koolist puudumise põhjusi maapiirkondades. Viimase viie aasta jooksul oleme aidanud ehitada üle 100 välikäimla maapiirkondades Afganistanis. 2018. aastal on plaanis rajada veel 30 välikäimlat Faryabi provintsi tüdrukute koolide juurde ja külakeskustesse.

Hügieenivahendite ja privaatsete käimlate puudumine on üks tõsisemaid tüdrukute koolist puudumise põhjuseid maapiirkondades.

Koostöös Soome abiorganisatsiooniga Finn Church Aid rajas Mondo Azraqi pagulaslaagrisse tarbevee taristu, mille toel on enam kui 200 laagrielanikku saanud arendada oma põllumajandusoskusi ning parandada oma elukeskkonda ja elatustaset. Azraqi pagulaslaager asub keset kõrbe 20 kilomeetri kaugusel lähemast linnast. Karmi kliima tõttu kannatavad laagri elanikud, kes suuremalt jaolt on pärit Süüria maapiirkondadest, kus peamiseks elatusviisiks on põllumajandus. Jordaania akuutset veepuudust aitab lahendada taristusteeside loomine tarbevee kasutuselevõtuks.

RIINA KUUSIK-RAJASAAR
MTÜ Mondo

Tagada ligipääs taskukohasele, usaldusväärsele, säästvale ja kaasaegsele energiale kõigi jaoks

7 TASKUKOHANE JA PUHAS ENERGIA

Muutused Eesti energiamajanduses on ühelt poolt suur väljakutse, teisalt aga oluline võimalus. Taastuvenergia osakaal ulatus Eestis 2016. aastal energia lõpptarbimises Eurostati andmetel 28,81%-ni, sealhulgas soojussektoris 51,2%, elektrisektoris 15,5%-ni ning transpordisektoris 0,4%-ni. Eesti mahajäämus taastuvenergia sektori arendamisel ongi suur just elektri- ja transpordisektoris.

Meie suhtelist mahajäämust elektritootmises kinnitab ka hiljutine OECD raport "Kesk-konnatoime ülevaated. Eesti", mis leidis, et Eesti taastuvenergiaallikates toodetava elektri näitajad on ühed OECD madalamad.

Transpordisektoris oli Eesti taastuvenergia kasutamise näitaja kõigest 0,4%, mis jääb kaugel maha Euroopa 2020. aastaks seatud 10% eesmärgist. Alternatiivkütuste infrastruktuur on hiljutise Euroopa Komisjoni liikmesriikide põhise hinnangu kohaselt Eestis puudulikult arendatud ning kavandatavad meetmed ebamäärased.

Eestile võiks taastuvenergiale panustamine senisest suuremas mahus olla suur võimalus. Taastuvenergia Koja ning mitme erialaselti ja teadlaste koostöös valminud kava leiab, et aastaks 2030 oleks taastuvenergiale üleminek tehniliselt teostatav, majanduslikult otstarbekas, lubaks Eestil kasutada ära oma geograafilist eripära ja ressursipotentsiaali ning selle kasutamise kuluefektiivsust.

Eestis on suurepärane tuuleenergia ressurss, eriti avamerel, mille arendamine võimaldaks tagada suurema osa Eesti energiavajadusest. Samuti on arvestatav biomassi potentsiaal. Elektrienergia suuremahuliseks salvestamiseks sobivad hüdroakumulatsioonipumpjaamad, mida on praegu aren-

duses mitu. Soojusmajanduses põhineks energiatootmine valdavalt biomassil ning soojuspumpadel. Taastuvenergiale üleminek transpordisektoris võiks olla kulutõhusalt saavutatav aastaks 2050.

Taastuvenergiale üleminek toob kaasa olulised positiivsed sotsiaalmajanduslikud ja keskkonnavalajad mõjud. Aastatel 2018–2030 kasvataks plaani elluviimine riigi SKP-d keskmiselt 2,2% aastas. Kodumajapidamiste ostujõud kasvab visiooni kohaselt 368 miljoni euro võrra aastas ja valitsussektori netotulud 139 miljoni euro võrra aastas. Impordiksime ligi 600 miljoni euro eest aastas vähem fossiilkütuseid.

Taastuvenergia osakaalu kiiremaks kasvuks oleks vaja riigi ja erasektori partnerlust, julgeid eesmärgi ja selgeid meetmeid. Üleminekut oleks võimalik rahastada kohaliku tarbijat koormamata erakapitalist ja riigi CO₂ oksjonituledest ning EL-i taastuvenergia koostöömehhanismidest. Ent nende meetmete rakendamine vajab riigi tahet ja eestvedamist. Riigi ning ettevõtjate partnerlus on vajalik ka selleks, et koos kohaliku taastuvenergia tootmisega anda tõuge vast tärnanud kodumaisele rohetechnoloogia arendusele.

Põlevkivist sõltuvuse vähendamine on Eesti suurim majanduslik, keskkonnavalane ja sotsiaalne proovikivi.

Vabaihendused saaksid häälekamalt nõuda muutusi, erakondadeülest energia- ja kliimalepet, mis seab sihiks taastuvenergiale ülemineku analoogselt Rootsi või Taaniga. Teravamalt tuleks esile tõsta eeliseid, mida antakse põlevkivist energiatootmisele ja mille kahjud kogu ühiskond kaudselt kannab. Tõdes ju ka vähem kui aasta eest OECD avaldatud Eesti keskkonnatoime aruanne, et põlevkivist sõltuvuse vähendamine on Eesti suurim majanduslik, keskkonnavalane ja sotsiaalne proovikivi.

RENE TAMMIST

Eesti Taastuvenergia Koda

8 TÖÖHÕIVE JA MAJANDUSKASV

Toetada kaasavat ja kestlikku majandusarengut, tööhõivet ja inimväärset tööd kõigile

Eestile ja eestlastele on kombeks võrrelda ennast naabriga, ja kui sellel paremini läheb, saada tõsine kompleks, miks mul sama hästi ei lähe. Nii on ka tööeluga. Oleme Põhjamaade vahetus naabrus, kus nii palgad, hõive, tootlikkus kui ka muud tööturгу iseloomustavad näitajad on ühed kõrgemad maailmas.

Arvates, et ainult meie ihkame endale nende häid näitajaid, me eksime. Põhjamaad on organiseerunud töötajale ja tööturu jätkusuutlikkuse pärast muresejale töötatud maa kus iganes maailmas, olgu Aafrikas, Ameerikas, Euroopas või Aasias. Meie oleme sellele särele eriti lähedal ja kuigi püüame paljut kopeerida, on see säre meile paratamatult ka frustreeriv. Eriti neile, kelle tööväljavaated ja palgad ei ole kõige paremad.

Globaalses vaates on meie olukord pigem hea. Kuulume hetkel kõigis olulisemates riikide võrdlustabelites ülemise kolmandiku hulka. Nn uues Euroopas oleme tõusnud Sloveenia järel teiseks, edestades enamikus näitajates nii Poolat, Tšehhit kui ka Ungarit, mis veel veerand sajandit tagasi olid meie jaoks püüdatud imetlusobjektid.

Samas ei ole meid siia toonud ega vii meid ka siit edasi liigne enesega rahul-

olu. Soovides parimat oma inimestele, tuleb nende probleemidesse süüvida täie tõsiduse ja põhjalikkusega. Seda üritame koos tööandjate ja valitsusega ka teha nii kolmepoolselt juhitud töötukassas uusi suundi juurutades, läbirääkimislaua taga töötasu alammäära kokku leppides kui ka tööturгу mõjutavat õigusruumi uuendades.

Eesti tunnuslik probleem on ebavõrdsus, mis muudab keskmistega opereerimise tihti kasutuks ja vahel lausa ohtlikuks. Nii varieeruvad maakondade vaates sissetulekud ja töötus väga suurel, kahjuks kasvaval määral. Sama kehtib demograafiliste tunnuste kohta: Euroopa Liidu suuruselt teise soolise palgalõhe varjus on veel rahvuslik ja vanuseline palgalõhe, mis muudab nooremas keskeas hästiharitud mehe ja vanema vene keelt kõneleva naise olukorra võrreldamatuks.

Euroopa Liidu suuruselt teise soolise palgalõhe varjus on veel rahvuslik ja vanuseline palgalõhe.

Kuigi me oleme tõstnud töötasu alammäära viimastel aastatel väga kiires tempos (keskmiselt 9% aastas), rakendanud sellest aastast 500-eurose tulumaksuvaba miinimumi ja suunanud töötukassa vahendid riskirühmade ennetavale ümberõppele, on midagi sellest tervikust veel puudu ja see on ühtlustav majanduspoliitika. Lõpuks otsustab idavirulase jaoks töö saamise või saarlase jaoks vähegi võrreldava palga teenimise ettevõtluse struktuur piirkonnas. Vähe on abi ülekuumenenud majandusest pealinna ümbruses.

Inimeste harimine oli võtmesõna esimesel ärkamisajal, kõrge osalusmäär elukestvas õppes on ellujäämise võti globaliseerunud majanduses. Ja siin saab igauks panuse anda inimesi aktiveerides ja häid õpivõimalusi pakkudes. Loomulikult ka ise õppides.

PEEP PETERSON

Eesti Ametiühingute Keskliit

Ehitada vastupidav taristu, toetada kaasavat ja säästvat industrialiseerimist ning innovatsiooni

Ühiskond ootab ettevõtjailt õigusega, et Eesti loodusressursse kasutatakse heaperemehelikult ja perspektiivitundega. Samamoodi õigusega oodatakse riigilt ka pikaajalist nägemust kodumaiste ressursside optimaalseks kasutamiseks, et ühitada maksimaalne panus heaolusse aksepteeritava keskkonnamõjuga.

Eesti kohalikku ressursi kasutav ning eksportiv tööstus on majandusharu, mis lubab hoida suurima osa väärtusahelast ja tulust kodumaal ning vajab seetõttu riigilt pikaajalist visiooni ja ettevõtjailt sihikindlat arendamist. Eesti uue hoo võti on meie ainsa kestliku ressursi, inimvara, kõige tõhusam kasutamine. See tähendab, et inimese enda kõrval investeerivad tema tarukesse ja tervisesse ka riik ja ettevõtjad.

Avaliku sektori ülesanne Eesti taaskäivitamisel on saavutada oluliselt suurem tõhusus oma töös ning taastada usaldus majandus- ja maksukeskkonna stabiilsusse. Tööstuspoliitika edasises arendamises, samuti ettevõtlusstrateegia loomisel on Tööandjate Keskliidul järgmised seisukohad.

Eesti üldine investeerimiskeskond vajab jõulist parandamist. Praegused majandusarengu olulised pidurid tuleks maha võtta. Need on tööjõupuudus, bürokraatia ja asjaajamise aeglus ning keerukus, konkurentidest märksa kõrgemad sisendhinnad (energiamaksud, ressursitasud).

Kõik need pidurid on saanud tõsisteks takistusteks kodumaise tööstuse arenemisel ja investorite ligimeelitamisel. Samas ei taga pidurite mahavõtmine kohest arenguhüpet, vaid loob selleks olulised eeldused,

mida tuleb järjepidevalt monitoorida ja edendada.

Lisandväärtuse kiiremaks kasvamiseks ja Eesti ressursside optimaalseks kasutamiseks on vaja jõuda selgusele peamistes strateegilistes valikutes selliselt, et kõigile oleks üheselt mõistetav, mida tehakse ja mida ei tehta.

Tuleks mõista, kuidas maailma megatrendidest leida võimalused, mis annaks Eestile eelised nende ärakasutamisel. Väikeriigina peame leidma nišše, milles olla maailma tipus. Maailma ees ootavatest probleemidest tuleks valida kõige enam kaks-kolm, mille lahendamisel leiaks Eesti oma suuruse ja parimate eelduste abil kiireimad lahendused. Meil pole ressursse, et tegeleda kõigega korraga.

Lisandväärtuse suurendamiseks ja maailma ees ootavate raskuste oskuslikust ärakasutamisest tuleb kohet teha selged valikud ja toetada neid suundi kõikide eri valdkondade otsuste abil. Majanduse tegelikud kasvuvõimalused avanevad selliste eri valdkondade kompleksel kaasabil nagu haridus, rändepoliitika, maksud, planeeringud, avalikud teenused jne.

Väikeriigina peame leidma nišše, milles olla maailma tipus.

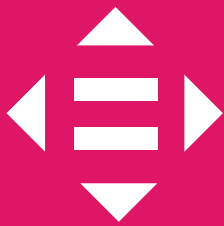
Peale valikute tegemist tuleb Eestit ja meie eelseid müüa oluliselt sihipärasemalt kui praegu. Müügi edendamiseks ja Eesti kuvandi loomiseks maailmas tuleb eraldada ressursse. Kui püüame saada nn targema majanduse investeringuid, tuleb investorid võimalikult mugavalt siia Eestisse kohale tuua ja pakkuda neile konkurentidest paremaid tingimusi.

Valitud eesmärgid ja nende täitmine tuleb seada prioriteetseks üle kõikide teiste valdkondade. Võrdselt kõikide valdkondade parandamisest ja edendamisest rääkimine ei anna tulemusi ja loodetud eesmärgid ei ole määratud täituma.

ANDRES KASK

Tööandjate Keskliit

10 EBAVÕRDSUSE VÄHENDAMINE

Vähendada ebavõrdsust nii riikide sees kui ka nende vahel

Ebavõrdsuse vähendamine on oluline eesmärk, eriti maailmas, kus majanduslik ebavõrdsus riikide vahel küll veidi kahaneb, ent riikide sees pigem kasvab kui kahaneb. Olgugi et majandusteadlased nagu Thomas Piketty on ebavõrdsust põhjalikult käsitlenud, on see visa kaduma ning pettekujutelm sellest, et rikaste rikkamaks saades sellest teisedki osa saavad, püsib tugevalt ka Eestis. Gini indeks pole meie riigijuhtide ja arvamussaadlaste igapäevane mure.

Rändedebatt poleks nii valulik, kui mõistaksime, et nii sisse- kui väljarände põhimotivatsioon pole muu kui majanduslik.

Vaesus on lahendatav: me ei ela enam maailmas, kus inimesed surevad massiliselt nälga lihtsalt seetõttu, et neil pole piisavalt raha. Seda juhtub ainult riigivalitsemise läbikukkumise tõttu. Aga inimväärika elu miinum pole ju vaid elus püsimine. Oma inimõiguste täielikuks kasutamiseks ja täisväärtusliku elu elamiseks tuleb tegeleda rohkem sellega, et ka inimeste sotsiaalsed õigused oleksid kaitstud. Eesti põhiseadus ütleb, et igaühel on õigus riigi abile puuduse korral, ometigi ei kuule sellest põhiõigusest nii palju kui mõnest teisest.

Suur majanduslik ebavõrdsus riikide vahel on ka üks põhjus, miks inimesed on sunnitud oma koduriigist lahkuma, mujalt endale ja oma perele elamisväärsemat elu otsima. See puudutab ka Eestit. Rändedebatt poleks nii valulik, kui mõistaksime, et nii sisse- kui ka väljarände

põhimotivatsioon pole muu kui majanduslik.

Võrdsete võimaluste loomine on suur väljakutse igal pool. Ühiskond, mis suudab kaasata igaüht vastavalt tema võimetele ja soovidele, on tugev ja sidus. Paraku ei ole see paljudes riikides veel kuigi hästi õnnestunud ning sageli vaatab majandusliku ebavõrdsuse kõrval vastu ka sooline või taustaline diskrimineerimine: mõnedes vähemusgruppides, nagu puuetega inimeste seas, on vaesus pigem norm kui erand. Ka Eesti puhul võime küsida, kui suures osas rajaneb meie majandus (venekeelse) naise alahinnatud töö.

Oma roll ebavõrdsuse kasvul on info- ja kommunikatsioonitehnoloogia revolutsioonil, mis mõjutab võimalusi tööd leida ning muudab oskusi ja teadmisi, mida vaja on. Richard Florida on oma viimases raamatus "Uus linnakriis: kuidas meie linnad suurendavad ebavõrdsust, süvendavad segregatsiooni ja on alt vedanud keskklassi ning mida me saame selle osas teha" vaadanud urbanistliku loovklassi tekkimise mõjusid USA linnades, sealhulgas ebavõrdsuse suurenemist. Ka Eestis võib täheldada sama, kui vaadata näiteks Kalamaja piirkonna gentrifikatsioonist ja mõnede teiste linnaosade üha suuremat mahajäämust või rahvuselist eraldatust.

Lahendused, nagu tavaliselt, on mitmetahulised. Oma osa on tavaliselt (linna)planeerimisel, mis toob ühises ruumis püsivalt kokku erinevad sotsiaalsed grupid. Siin saab vabakond abi pakkuda ja pakubki, ka Eestis. Võrdsete võimaluste tagamine ja diskrimineerimise vastu võitlemine on teema, kus Eesti vabakond on üpris aktiivne, isegi kui edasiliikumine toimub tibusammul. Ka Eesti Inimõiguste Keskus annab siin oma panuse, tegeledes aktiivselt mitmekesisuse ja kaasatuse edendamise Eestis organisatsioonides mitmekesisuse kokkuleppe, märgise ja päeva kaudu ning teisalt aidates inimestel olla teadlikumad ja oma õigusi võrdsele kohtlemisele vajadusel ka kohtutes kaitsta.

Kaaluda oleks vaja ka maksusüsteemi kaasajastamist, et see ei seaks nii suurt koormust enam tööjõule või inimkapitalile, vaid maksustaks pigem raiskavat ressursikasutust. Keeruliste sotsiaaltoetuste asemel võiks tulumaks olla progresseeruv, ka negatiivseni välja, ehk alla teatud sissetulekupiiri saad hoopis riigi käest tulu. Selline sotsiaalkaitse vastaks ka uue majanduse vajadustele ega jäta kaitset ilma *start-up*-ettevõtjaid või jagamismajandusega tulu teenijaid.

KARI KÄSPER

Eesti Inimõiguste Keskus

11 JÄTKUSUUTLIKUD LINNAD JA KOGUKONNAD

Muuta linnad kaasavaks, turvaliseks, vastupidavaks ja säästvaks

Mis teeb ühe linna jätkusuutlikuks? Ennekõike peab olema inimestel võimalik selles linnas või asumis elada, mis tähendab, et neil peab olema mõistlik töö ja mõistlike kuludega elukoht.

Suur hulk "parematest" töökohtadest koondub Eestis Tallinna. Ühtlasi on Tallinnas ka keskmise palgaga võrreldes ebaproportsionaalselt kõrged üürihinnad. Samas leidub Eestis aga teisi imelisi linnu, kus võiks olla lahe ja jätkusuutlik elada, kuid kus väljavaated tööturul on peaaegu olematud. Selleks et Eesti kontekstis saaks üldse rääkida linnadest mitmuses, on ülimalt oluline, et riiklikud tööandjad koliksid üle Eesti laiali. See protsess on valus, aga Eesti jaoks hädavajalik. Hea meel on tõdeda, et esimesed julged sammud on selle eesmärgi poole tehtud.

Töökohtade olemasolu väljaspool pealinna on jätkusuutlike linnade eeltingimus. Samas on oluline, millised need töökohad on. Rootsist leiab mitu näidet keskmise suurusega linnadest, kus kiirteede veerel paiknevad IKEA-laadsed suurtööandjad on elu linna südamest välja imenud. Eestis IKEA-t küll pole, aga ostukeskuse ruutmeetrid inimese kohta on meil siiski rohkem kui üheski teises Euroopa riigis. Viimane ongi ehk jätkusuutliku arengu kontekstis kõige

suurem murekoht, sest äärelinna ostu-keskused soodustavad nii raiskavat maakasutust, autostumist kui ka kiiret ja üleliigset tarbimist.

Töökohad, mida Eesti linnadesse tahame, on innovaatilised rohemajanduse (väike)ettevõtted, mis pakuvad tööd kohalikele nutikatele inimestele ja muravad läbi Euroopa turule, sest müüdav toode/teenus on kvaliteetne.

Selleks et Eesti linnad oleksid jätkusuutlikud, peame tublisti ümber mõtestama, kuidas me liigume. Parendada tuleb rattateede infrastruktuuri ning edendada ühistranspordivõrku ja -kvaliteeti. Säästvasse transporti ei tule investeerida mitte üksnes ökoloogilise jalajälje vähendamise eesmärgil, vaid ka seetõttu, et aktiivne transport parandab inimeste tervist ning loob sidusamat, sotsiaalsemat ja atraktiivsemat linnaruumi.

Aina rohkem on uuringuid, mis näi-

Töökohtade olemasolu väljaspool pealinna on jätkusuutlike linnade eeltingimus.

tavad, et tervet, pikka ja õnnelikku elu elavad inimesed, kes on sotsiaalselt integreerunud ja kelle igapäevaelus on koht ja ruumi ka juhuslikeks vestlusteks. Sellist keskkonda – kohtumisi soosivat avalikku ruumi – saab teadlikult luua, ehitades jalakäijasobralikke tänavaid, tegevusi pakkuvaid parke ja väljakuid. Eesti linnadest on selles vallas kindlasti tubli Tartu, kus elule majade vahel on viimastel aastatel rohkesti tähelepanu pööratud.

Kuidas saavad vabaühendused panustada jätkusuutlikesse linnadesse? Selleks et saaksime luua jätkusuutlikumat elukeskkonda ja elada tervemat ning paremat elu, peame olema jätkuvalt nutikad, teravad ja koos lahendusi otsima. Vabaühendustel on keskne roll linnade ja asumite sotsiaalses infrastruktuuris. Jätkusuutlik areng ei ole kaugeltki ökotehnoloogiline küsimus.

KADRI KOPPEL
Linnalabor

12 VASTUTUSTUNDLIK TARBIMINE JA TOOTMINE

Tagada säästvad tarbimis- ja tootmismustrid

Soov tagada säästvad tarbimis- ja tootmismudelid aastaks 2030 on võimas ja inspireeriv. Iga inimene, asutus või rühm, riik või piirkond, ettevõtte, valitsus või kodanikuühendus saab otsustada, millele keskenduda ja mida teha: näiteks minna täielikult üle taastuvatele energiaallikatele, keelustada ühekordsete nõude ja/või kilekottide kasutamine, osta Fairtrade'i märgisega tooteid, hoiduda igasuguste jäätmete tootmisest ja olla jäätnevaba (*zero-waste*), osaleda 15. septembril 2018 maailmakoristusel või hoopis luua sotsiaalne ettevõtte, millega Ghana korvipunujad loovad oma kogukonnale majanduslikku ja sotsiaalset väärtust.

Iga kaheksas inimene maailmas kannatab endiselt alatoitluse all, aga prügikastides lõpetab iga aasta üks kolmandik ehk 1,3 miljardit tonni kogu toodetud toidust.

Tootmis- ja tarbimisharjumuste muutmine vajab igaühe panust – nii nagu poliitikal pole soovitud tulemust, kui kodanikuühendused sellesse ei usu ega kaasa aita, pole ka ettevõtete lahendustel ja pingutustel väärtust, kui inime-

sed neid omaks ei võta ega kasuta. Seega räägime paljuski innovatsioonist, mida toetavad solidaarsustunne, empaatia ja tavamõistus. Iga kestliku arengu eesmärgi saavutamine nõuab lahendusi, mis on loomingulised ja loovad uusi väärtusi, millel on pikaajaline mõju ja mis tõstavad inimeste heaolu.

Meie arengut mõjutav keskkonna, ühiskonna ja majanduse olukord on võrreldes esimeste, aastatuhande eesmärkidega kõvasti paranenud. Näiteks on maailmas piisavalt toitu kõigile, kasvab õiglastel põhimõtetel toodetud kaupade valik, Fairtrade'i märgisega on üle maailma ligi 30 000 toodet. 2016. aastal tehtud uuringu kohaselt leidis 91% vastanutest, et ettevõtted peaksid toetama õiglase kaubanduse ideed ja käituma vastutustundlikult.

Aastaks 2030 tarneahelat mõjutavate üle-euroopaliste trendide ülevaatest selgub, et ostuotsuste puhul on aina olulisemad tootja laiendatud vastutus ja läbipaistvus. Tarbijad nõuavad, et nende kasutatavate toodete koostisosade disain, kasutamine ja päritolu oleks läbipaistvum. Toote jälgitavus on võimalikum, kasulikum ja nõutavam. Lisaks suureneb tarbijate hulgas teadlikkus kestlikkusega seotud küsimustest ning tooteid ostes või kasutades teab 55% EL-i kodanikest üldiselt seda, millised on toodete kõige olulisemad keskkonnamõjud.

Tulevik tundub helge, kui teeme muutused oma käitumises ja harjumustes kohe, sest olukord pole igal pool ühtemoodi hea. Iga kaheksas inimene maailmas kannatab endiselt alatoitluse all, aga prügikastides lõpetab igal aastal üks kolmandik ehk 1,3 miljardit tonni kogu toodetud toidust.

Paljudes Eesti poodides on Fairtrade'i valikuga tooteid kümne ringis, kuigi võimalusi on tuhandetes rohkem. Ja ainult 11% Eesti elanikest ostab võimalusel vähemalt mõne õiglase kaubanduse ja kestliku ettevõttele tooterühmas märgisega tooteid.

Me peame keskenduma oma seniste harjumuste muutmisele, mis juhtub, kui lisaks teadlikkusele on olemas oskused, julgustavad kogemused ja eeskujud, suhtumine ning valmisolek end muuta.

KRISTINA MÄND
MTÜ Mondo

13 KLIIMAMUUTUSTE VASTASED MEETMED

Võtta kiiresti kasutusele meetmed kliimamuutuste ja nende mõjuga võitlemiseks

Eestis on hästi inimeste teadlikkusega – kliimamuutustest räägitakse üha enam ja ilmselt pole jäänud kedagi, kes ei teaks, et selline nähtus on olemas. Positiivne on ka see, et Eesti on juba täitnud oma 2020. aastaks seatud taastuenergia eesmärgi – 2015. aastal oli taastuenergia osakaal energia lõpptarbimisest Eestis 28,6%.

Inimese kohta on Eesti üks suuremaid kliimamuutuste põhjustajaid Euroopas.

Samas on Eesti ühe inimese kohta üks suuremaid kliimamuutuste põhjustajaid Euroopas, paigutudes EL-is Luksemburgi ja Islandi järel kolmandale kohale. Peamiseks põhjuseks on meie suure süsinikuheitega põlevkivielektri tootmine: energiasektorist pärineb umbes 90% Ees-

ti kasvuhoonegaaside heitmetest, lõviosa sellest omakorda põlevkivisektorist. Etteheiteid Eesti kliimapoliitikale tegi möödunud kevadel ka OECD, kes leidis, et Eesti strateegiad ei ole kliimamuutuste leevendamiseks piisavad ning vaja oleks senisest palju ambitsioonikamaid eesmäärke ja tõhusamaid tegevusi.

Kahjuks peab selle kriitikaga nõustuma. Hiljaaegu vastuvõetud kliimapoliitika põhialused aastani 2050 ei sisalda isegi üldist signaali, et põlevkivikasutus peaks vähenema ja pikas plaanis lõppema, meetmetest rääkimata. Selle asemel loodetakse arengukavas, et nafta maailmaturu hind ja EL-i süsinikukaubandus suunavad põlevkivikasutust otse põletamiselt õlitootmisele. Isegi kui see juhtub, ei ole globaalses plaanis vahet, kuidas ja mis riigis süsinik atmosfääri satub – kliima huvides tuleb põlevkivist järk-järgult loobuda.

2030 on vaid 12 aasta kaugusel. Et selleks ajaks eesmärkidele vähemalt lähemale nihkuda, tuleks juba lähiaastail panna paika selgeid meetmeid sisaldav Eesti süsinikuheite vähendamise plaan, mida hakatakse kiirelt ellu viima. Kuna see tähendab paratamatult suuri ümberkorraldusi kogu ühiskonnas, näiteks põlevkivitööstuse kokkutõmbamist Ida-Virumaal, on oluline, et sel plaanil oleks lisaks kliimakomponendile ka sotsiaalne mõõde, mis hõlmaks inimeste ümber-

õpet, alternatiivsete töökohtade loomise ergutamist jms.

Kuidas saavad vabaühendused panustada? Oluline märksõna on koostöö. Keskkonnavaldkonnas tegutsevad vabaühendused on aastaid panustanud sellesse, et riik võtaks ette suuri ja julgeid samme, mis tööpoolest vähendaks Eesti panust kliimamuutustesse. Oleme nii osalenud poliitikakujundamises kui ka andnud panuse kliimamuutustelase teadlikkuse tõstmisesse, näiteks Ida-Virumaa inimestelt keskkonnamuutuste kohta lugude kogumisega. Tulevikus plaanime sel teemal omavahel rohkem koostööd teha.

Hiljaaegu vastuvõetud kliimapoliitika põhialused aastani 2050 ei sisalda isegi üldist signaali, et põlevkivikasutus peaks vähenema ja pikas plaanis lõppema, meetmetest rääkimata.

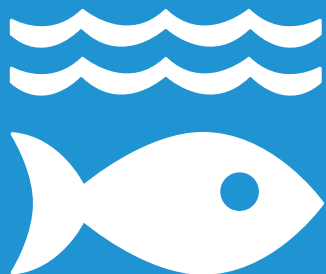
Nagu eespool viidatud, pole mõjusa kliimapoliitika loomine seotud vaid keskkonnavaldkonnaga, mistõttu peaksid kõik vabaühendused, kes puutuvad kokku keskkonna, linnaruumi, põlevkivist sõltuvate kogukondade või muu seotud teemaga, siin rohkem omavahel suhtlema ja aitama kaasa lahenduste leidmisele. Koos tegutsemine on hädavajalik selleks, et nii riigi kui ka omavalitsuste silmi sel teemal avada ning neile muudatuste elluviimisel toeks olla.

Kes mingil põhjusel ei taha või ei saa otseselt kliimamuutustega seotud otsuste tegemisse sekkuda, saab anda allkirja põlevkivienergeetikast väljumise strateegia (Põxit) koostamise toetuseks rahvaalgatuse veebilehel www.rahvaalgatus.ee.

SIIM VAHTRUS

Keskkonnaõiguse Keskus

14 OOKEANID JA MERERESSURSID

15 MAA ÖKOSÜSTEEMID

Kaitsta ning kasutada ookeane, meresid ja mere elusressursse säästvalt. Kasutada metsi säästlikult, võidelda kõrbestumisega, peatada ja pöörata ümber pinnase halvenemine ning bioloogilise mitmekesisuse kahanemine

Eesti tegevus ei ole ÜRO kestliku arengu eesmärkide saavutamiseks seni piisav olnud. Meredele pühendatud eesmärk number 14 on seotud mitme teise rahvusvahelise ning EL-is võetud kohustusega, näiteks HELCOM-i Läänemere keskkonnategevuskava, merestrategia raamdirektiivi, mereplaneerimise direktiivi ja veepoliitika raamdirektiiviga. Ka nende raames on meil kohustus vähendada mere saastamist taimetoitainete, keskkonnamürkide ja prügiga.

Kuigi oleme merede saastamise puhul teatud edu saavutanud, ei ole progress piisavalt kiire ning püsib oht, et võetud kohustused jäävad täitmata. Sestap vajame olulist kiirendust maismaalt merre kanduva saaste, eriti põllumajandusest pärit lämmastiku vähendamiseks. Ka mereressursside kasutamise ohjamine on õnnestunud üksnes osaliselt. Peaksime senisest kiiremal tegutsema kalanduses, samuti piirama uljaid mereruumi hõivamise kavasid, nagu näiteks Suure väina sild.

Merekaitsealade loomises oleme küll ÜRO kvantitatiivse eesmärgi ületanud, kuid tegelikult ei tähenda see piisava ja

sidusa ning hästi korraldatud võrgustiku olemasolu. Mitu merekaitseala (Kõpu, Apollo, Neugrund) ei ole realiseerunud, samuti pole veel majandusvööndis ühtegi kaitseala. Ilma nendeta ei saa rääkida sidusast ja tõhusast merekaitsest. Kõige enam oleme edusamme teinud ilmselt merekeskkonna uurimises, kuigi ka siin leidub jätkuvalt olulisi täitmist vajavaid teadmislünki.

Maismaaökosüsteemidele pühendatud eesmärk number 15 on seotud metsade säästva kasutuse, kõrbestumise, maa degradeerumise ja elurikkuse kao peatamisega. Viimasel ajal meilgi palju kirgi kütnud metsadebatt ning tõstatunud küsimused näitavad, et tublisti arenguruumi on ka siin. Kindlasti on vaja lõpule viia metsakaitsealade võrgustiku loomine, kuid säästvaks peab muutuma kogu metsamajandamine. Selleks tuleb loobuda liiga intensiivsetest majandamiskavadest, kohandada ressursikasutus meie ökosüsteemide tegeliku tootlikkuse järgi ning arvestada senisest märksa enam elurikkusega.

Põllumajanduse ekstensiivistamine, põllumajandusest pärit saaste piiramine

ning põllumajandusega seotud elurikkuse kaitse on hädavajalikud, kui tahame toita nii tänast kui ka homset rahvastikku. Kui-võrd Euroopa Liidus lähtub põllumajandus ühisest poliitikast, sõltub siin väga palju just selle suundumusest. On äärmiselt tähtis, et keskkonda ja elurikkust ning nende kaitset vaadataks tulevikus mitte millegi toidutootmise välisena, vaid selle lahutamatu osana.

Vabaühendused saavad panustada ja panustavad juba praegu säästva arengu eesmärkide täitmisel, olles riigivõimule nõudlikuks koostööpartneriks. Näiteks tuletavad vabaühendused pidevalt meelde vajadust võtta seni kaitsmata merealad kaitse alla või rakendada merekeskkon-

Lõpule on vaja viia metsakaitsealade võrgustiku loomine, kuid säästvaks peab muutuma kogu metsamajandamine.

na kaitseks meetmeid nii merel kui ka maal. Sealjuures pakuvad vabaühendused tihtilugu ise lahendusi, kuidas ühte või teist asja paremini teha. Ühtlasi saavad vabaühenduste liikmed ka ise olukorra parandamiseks käed külge panna, näiteks talgutel elupaikade heaks töötades või looduskaitseks vajalikke andmeid kogudes.

ALEKSEI LOTMAN

Eestimaa Looduse Fond

16 RAHU, ÕIGLUS JA TUGEVAID INSTITUTSIOONID

Toetada õiglast, rahumeelseid ja kaasavaid ühiskondi

ÜRO seitsmeteistkümnest maailma-muutvast eesmärgist on kõigi ligipääs õiglusele ning tõhusate, kaasavate ja vastutustundlike organisatsioonide loomine järjekorras alles kuueteistkümnemes kuid kindlasti ei väljenda see eesmärgi tähtsust. Kui inimestel puudub lootus õiglasele kohtlemisele riigi poolt ning kui kodanike soove ja seisukohti ei arvestata, on kestlikkuse saavutamine keeruline. Võrdne ligipääs haridusele või tervishoiule, eba võrdsuse vähenemine või mitmekülgse ettevõtluse edendamine ei ole võimalik, kui tingimuste seadmine sõltub raha või tutvuste kaudu ligipääsust avalikule võimule. Seetõttu oli viimasel Transparency Internationali aastakonverentsil Berliinis jätkusuutlik areng üks fookusteemasid.

Võrreldes paljude ajalooliste saatusekaaslastega on Eesti suutnud korruptiivse Ida-Euroopa kuvandist priiks saada. Väikeühiskonnas on sidusus suurem. Suurem on ka võimalus, et väärtegudest ollakse teadlik. Seda olulisem on, et õiglane kohtlemine, korruptsiooni ennetamine ja

kaasav haldamine oleks kõigi, mitte ainult üksikute institutsioonide asi. Märkamine, sekkumine ning hoolimine avaliku teenuse kvaliteedist ja läbipaistvusest peaksid olema vabaühenduste tegutsemise normiks. Sellega seoses tahaksin kõnelda

**Kui kodanike soove
ning seisukohti ei
arvestata, on kestlikkuse
saavutamine keeruline.**

mõnest aspektist, mis puudutavad vabaühenduste võimalusi õiglase ja sidusa ühiskonna edendamisel.

Vabaühenduste roll peaks olema eri gruppide huvikaitse ühiskonnas vastukaa-luks riigisektorile, kelle eesmärk on avaliku hüve teenimine. Kui aga vabaühendus luuakse selleks, et saada riigilt või omavalitsuselt rahalist toetust või on üks ja sama inimene nii toetuse andja kui ka saaja rol-

lis, siis kelle huve esindab sel juhul riik või omavalitsus? Tänu väikestele kogukondadele võib tunduda, et läbipaistvus on tagatud, kõik ju teavad seoseid inimeste vahel. Kuid kui avaliku rahaga toimetatakse nagu erarahaga ning keegi ei sekku, siis ei ole see ei õiglane ega aus.

Küsimus ei ole selles, et inimesed, kes täidavad avaliku võimu ametikohati, ei tohiks olla mõne vabaühenduse liikmed. Küsimus on rollide lahususes ning erapoolikuse vältimises. Avalikus rollis peaks eelkõige tegutsema avalikes huvides. Vabaühenduste eesmärk on alati huvigrupipõhine.

Sellega seostub järgmine küsimus: kelle asi on korruptsiooni ennetamine ühiskonnas? Mis peaks muutuma aastaks 2030, et Eesti ja maailm oleks parem paik elamiseks? Olen seda meelt, et korruptsioon teeb inimeste elu halvemaks. Maailma praktika kinnitab, et kõrgema korruptsioonitasemega riikides on elatustase oluliselt madalam. Ka õnnelikkuse tase on madalam. Kui mõned saavad teistest parema ligipääsu avalikele ressurssidele, ei tee see lõpuks kedagi õnnelikumaks. Kui inimesed tunnevad, et neid on õiglaselt koheldud ja nende põhivajadused saavad rahuldatud sõltumata nende rikkusest või positsioonist, on ühiskond solidaarsem ja sidusam.

Ühest küljest tegelevad vabaühendused huvikaitsega, teisalt ei pea nad sageli korruptsiooni või huvide konflikti vältimist enda asjaks. On juhtumeid, kus oma grupi huvides ollakse valmis kasutama ebaausaid või korruptiivseid teid. Kas see teeb huvigrupi elu pikemas perspektiivis paremaks?

Praegu on korruptsiooni ennetamine saanud vältimatuks osaks sellest, kuidas eeldame riigi ja kohaliku omavalitsuse institutsioone tegutsevat. Järjest enam on märke sellest, et ka ärikesektor on mõistnud ausa ärikeskkonna positiivset mõju jätkusuutlikkusele. Vabaühendused, kelle puhul eeldaks, et läbipaistvus ja ausus on kootud nende DNA-sse, ootavad veel äratamist. Kodanikuühendused ühendavad aktiivsemaid ja tundlikuma sotsiaalse närviga kodanikke. Kui nemad ei näita eeskujut, astudes ebaausa või läbipaistmatu mängu vastu, siis kuidas saame loota, et ülejäänud ühiskond sel teemal aktiivsust ilmutaks?

AIVE PEVKUR

Korruptsioonivaba Eesti

Elustada üleilmsed koostöösuhed kestliku arengu edendamiseks

Eestis tähendab see eesmärk eelkõige arengukoostöö tegemist ja ametliku arenguabi suurust. Peab tunnista- ma, et Eesti on Euroopa Liidu idapoolse- te riikide (EU 13) seas üks eeskujuli- kemaid abiandjaid. 2016. aastal tegime kahepoolset arengukoostööd ning panus- tasime abifondidesse 0,19% oma SKT-st. Eesti on lubanud, et 2030. aastal on meie ametliku arenguabi määr 0,33% SKT-st. See ei ole kättesaamatu, ent nõuab poliit- tikutelt eesmärgile pühendumist. Looda- me parimat ja töötame selle nimel, ent usume, kui näeme.

**Eesti sammub
digiteemadega esirinnas
ja arenguriigid tahavad
järjest enam meie
e-lahendusi üle võtta.**

Üks alaeesmärkidest seab sihiks suurendada säästvat arengut käsitlevate tegevuspoliitikate vahelist sidusust. Selle krüptilise lause taha peitub poliitikate sidususe põhimõte – Eesti ei tohiks rakendada poliitikaid, millel on glo- baalsele kestlikule arengule negatiivne mõju. Näiteks ei tohiks suurendada põlevkivi kaevandamismahte selleks, et toota põlevkiviõli, mida müüakse kol- mandatesse riikidesse ning põletatakse seal. Tõsi, need heitmed ei kajastu meie riiklikus statistikas, aga see ei tähenda, et need ei mõjuks negatiivselt olukorras, kus terve maailm püüab vähendada fossiilkütuste kasutamise ebaseadmis- tagajärgi.

Oluliselt reljeefsem näide on Jeemen. Euroopa riigid suunavad sinna ühe käega humanitaarabi, ent teise käega müüvad Saudi Araabiale relvi, mille abil luuakse Jeemenis olukord, kus humanitaarabi tarvis läheb. Eesti küll relvi ei müü, ent

samas ei ole praegu head ülevaadet meie poliitikate sidususe olukorrast ega ka ühtegi plaani, kuidas see sidusust tagada.

Arengukoostöö Ümarlaud panustab potentsiaalsetesse lahendustesse uurin- guga Eesti poliitikate sidususe olukorra kohta. Vaatame kliimapolitikaid ja kaubandust. Praxis viib läbi, aprillis saab valmis! Poliitikate sidusust on koht, kus iga ühendus saab 17. eesmärgi täitmise panustada. Kas sinu valdkonna poliiti- katel on mõju ainult Eestile või seal on oluline mõju ka väljapoole? Ega meie otsuste tagajärjel juhuslikult mõne kol- manda osalise elu halvemaks ei lähe?

Ouline punkt üleilmses koostöös on arengukoostöö ja digi. Eesti sammub digiteemadega esirinnas ja arenguriigid tahavad järjest enam meie e-lahendusi üle võtta. Digitaalsus on globaalses

kestlikus arengus kesksel kohal – Keenia mobiilimaksetest Bangladeshis talupi- dajate turuhinnaäppideni, Rwandas vereproove vedavatest droonidest veebi teel läbiviidavate koolitundideni kohta- des, kuhu õpetajad ei jõua. Tehnoloogia annab globaalsele arengule lisatõuke. Samal ajal toovad tehnoloogiad ja digi- taliseerimine globaalsesse arengusse kaasa ohud, mida ei ole enne nähtud. Digilõhed suurendavad juba eksisteerivat ebavõrdsust, masside kontrollimise saab viia täiesti uuele tasemele, robotitest ja muust rääkimata. Eestil on võimalus ja meie reputatsioonist tulenevalt ka kohus- tus olla digiriskidele osutaja ning nende- ga tegeleja. Praegu me seda veel ei ole.

SIGRID SOLNIK

Arengukoostöö Ümarlaud

17 ÜLEILMNE KOOSTÖÖ

ÜRO kestliku arengu eesmärgid on pärinud nii tunnustust kui ka kriitikat. Miks ei tohiks lubada optimismil end õhku tõsta, kirjutab **KADRI SIKK** Eesti Vegan Seltsist.

Kestliku arengu eesmärkidest kriitiliselt

Hiljuti küsis Riigikantselei esindaja ühel ettevõtjate foorumil: "Kui paljud on kuulnud kestliku arengu eesmärkidest?" Tõusid ainult mõned üksikud käed. Seik illustreerib ühte paljudest probleemidest ÜRO kestliku arengu eesmärkidega, millest järgnev lugu räägib.

Rootslastega vesteldes jääb mulje, et ka juba poejärjekorras saaks naabriga arutada, millisesse kestliku arengu eesmärki keegi panustab. Põhjamaad tahavad olla üleilmsete eesmärkide saavutamisel teenäitajaks ja teevad kõvasti tööd selle nimel, et harida inimesi meie ühiste ÜRO-s kokku lepitud eesmärkide teemal. Võib vaid spekuloida, et kui nii palju auru läheb inimeste harimisele, siis võib-olla jõuame aastaks 2030 ainult selleni, et ettevõtjate foorumil tõuseb küll enamik käsi, ent eesmärgid ise on vaid osaliselt täidetud. Kestliku arengu eesmärgid on siiski üsna elitaarne värk, poliitikute-ettevõtjate-maailmaorganisatsioonide agenda, mis ei ütle tavalisele kodanikule suurt midagi.

Müüdi teine külg pole säravam – see, et ÜRO-s on kokku lepitud üleilmsetes eesmärkides ja nüüd tehakse rohkelt teavitustööd, et meid kõiki pardale tõmmata, jätab ekslikult mulje, nagu kestlikku arengut veaksidki poliitikud-ettevõtjad-maailmaorganisatsioonid ja nüüd lõpuks oleme globaalselt jõudnud teadlikkuseni selle vajalikkusest. Nii see muidugi pole. On hulgaliselt kogukondi, kes on elanud kestlikku arengut silmas pidades aastasadu, kui mitte -tuhandeid. Loodusega kooskõlas elamine ja emakese Maa austamine pole midagi uut siin päikese all, lihtsalt neid väärtusi pole needsamad poliitikud-ettevõtjad-maailmaorganisatsioonid pikalt märganud, prioriseerinud, neist õppinud ega neid eeskujuks võtnud.

Isegi praegu peavad väiksemad

kogukonnad kestliku arengu eest võitlema. Meenutagem kasvõi üleilmseid toetusproteste käivitanud Dakota Accessi naftajuhtme ehitamisega seotud võitlust. Selle valguses mõjuvad kestliku arengu eesmärgid väsinud klišeena: elitaarne klass on taibanud, et on osa probleemist, või vähemalt saab tunda nende probleemide mõjusid, ja kuulutab nüüd kestliku arengu eesmärgid pjedestaalilt pidulikult omaenda leiutisena välja.

Olen kirjeldanud oma nahal tunda saanud. Osalesin augustis esimest korda toimunud globaalses innovatsiooniprogrammis UNLEASH, mis tõi üle maailma kokku 1000 noort, kes tegelevad kestliku arengu eesmärkidele lahenduste leidmisega. Selle korraldasid suurs korporatsioonid, nagu Microsoft, Bestseller ja Carlsberg Foundation, piimatööstus Arla, konsultatsioonifirmad Deloitte ja Dalberg ja iroonilisel kombel ÜRO ise.

Üsna elitaarne värk, poliitikute-ettevõtjate-maailmaorganisatsioonide agenda, mis ei ütle tavalisele kodanikule suurt midagi.

Pole ilmekamat näidet sellest, et kestliku arengu eesmärgid on nendelesamade üleilmsetele korporatsioonidele-organisatsioonidele suurepärase rahateenimise allikas ja nii ennast kui ka teisi võib järjepidevalt petta, väites, justkui seda tehtaks päriselt maailma muutmiseks. Kuigi programm pidi keskenduma kestlike lahenduste loomisele, oli see ise kõike muud kui

kestlik. Olin sinna valitud, sest panustame Eesti Vegan Seltsis veganluse populariseerimisega otseselt kolme kestliku arengu eesmärki ehk tervise endamisesse, kestlikku tarbimisse ja tootmisse ning kliimamuutustega võitlemisse. Jõuetukstegevalt kõnekas oli asjaolu, et minu kui vegani hommikusöögipakki lipsas sisse Arla või. Ka teistes valdkondades ei paistnud programmi loojad olevat kuidagi motiveeritud iseenda käitumises vajalikke muutusi looma. Vahtu ja uhkeid sõnu, kuidas maailm nüüd muutuma hakkab, jagus see-eest hulgaliselt. UNLEASH kestab kuni aastani 2030 ja on väga hea võimalus konsultatsioonifirmadele oma tegevust laiendada ning korporatsioonidele linnuke kestlikku arengusse panustamisel kirja saada, jätkates tegelikkuses vana rada pidi.

Lahkusin ürituselt rāpase tundega. Kujutan ette, et sama tunnevad need kogukonnad, kes on juba ammu päriselt võidelnud kestliku arengu eest, raamistamata oma tegevust kestliku arengu eesmärkidena.

Mis puudutab eesmarke ennast, siis silme ette kerkib 17 värvilist kastikest, mis ühelt poolt muudavad need arusaadavalt lihtsaks, nii et kõigil on võimalik leida vähemalt mõni eesmärk, millesse ta oma tööga panustab. Teiselt poolt aga eirab selline valdkonniti kategoriseerimine asjaolu, et päriselt ei ole võimalik nõnda kasti suruda. Praegused üleilmased probleemid on ääretult keerulised, ning mitte ainult ei panusta me enamasti mitme probleemi lahendamisse korraga, vaid on ka väga tõenäoline, et samal ajal töötame mõne teise eesmärgi suhtes vastupidises suunas.

Näiteks biokütuste kasutuselevõtt arenenud riikides võib aidata meil muuta kohalikku elu rohelisemaks, aga biokütuste tootmine on kahe teraga mõök: ühelt poolt

panustab see heitgaaside vähenemisse, teisalt tõstatuvad maakasutuse ning toidu kättesaadavuse ja hindade probleemid; ühtlasi toetab biokütuste tootmine kõrvalsaadustega loomatööstust, mis on üks suuremaid keskkonnaprobleemide tekitajaid.

Probleemne on sellise lihtsustatud käsitluse juures ka asjaolu, et see kujutab kõiki eesmärke võrdsetena. Ometi võib see olla ekslik, sest maailm on ökoloogilise kriisi viimase minuti viimasel sekundil. Mida kiiremini hävinevad olulised looduskooslused ja planeet muutub elamiskõlbmatumaks, seda võimatumaks muutub ka teiste probleemide lahendamine. Praegusele kestliku arengu eesmärkide mudelile on alternatiividena välja käidud ka mitu teist laadi lähene-mist ja kujutusviisi. Ühe näitena võib tuua nii-öelda pulmatordimudeli, mis kujutab teatud eesmärke fundamentaalsematena, mille peale toetuvad kihtidena teised eesmärgid. On see nüüd määratult parem kujutus või ei, igatahes toob see kestliku arengu eesmärkide kujutamisesse rohkem nüansse ning rõhutab asjaolu, et ilma tugevalt kestliku planeedita vajuvad kokku ka teised kihid.

Tasub ka mõelda, mis saab edasi pärast aastat 2030. Isegi kui meil õnnestub kestliku arengu eesmärgid saavutada, kas lihvide sealt edasi lihtsalt lahendusi ja elame õnnelikult elupäevade lõpuni? Loomaõiguste perspektiivist on kestliku arengu eesmärgid muidugi väga piiratud, et mitte öelda kasutatud. Meie organisatsiooni ehk Eesti Vegan Seltsi visioon on jõuda veganmaailma, kus inimesed ei kasuta ega

tarbi loomi ning planeedi ressursidega käiakse ümber vastutustundlikult. Selle visiooni teine pool kattub kestliku arengu eesmärkide visiooniga tulevikust, esimene pool aga mitte.

Kestliku arengu eesmärgid on egiid, mille abil saame luua partnerlust nendega, kes samuti lahendavad kohalikul tasandil üleilmseid probleeme.

Kestliku arengu eesmärgid käsitlevad loomi ainult perspektiivist, kus nad eksisteerivad inimestele kasutamiseks, ja see ei ole maailm, kus me veganitena tahame elada. Töötame juba praegu üleilmsete eesmärkide nimel, mis on praegu isegi defineerimata, ja meie jaoks on kestliku arengu eesmärkide saavutamine lihtsalt positiivne kõrvalnähtus järgmise tasandi ühiskonda jõudmisel.

Neid valdkondi on veelgi, kus praegused 2030. aastaks määratletud eesmärgid on juba eos ajast maha jäänud. Näiteks on üks kestliku arengu eesmärk, et kõik inimesed saaksid sündides isikutun-nistuse, aga juba praegu on juriidiliselt isikuks tunnistatud nii tehisintellekt kui ka mitu loodusobjekti, näiteks üks jõgi

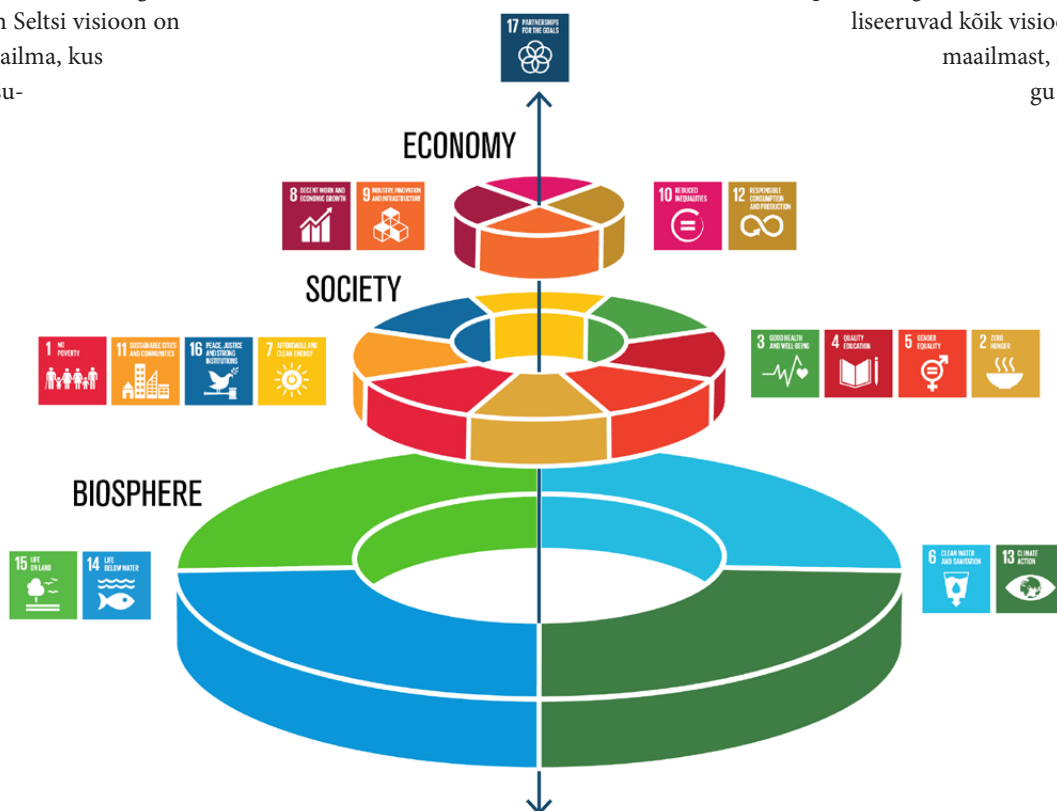
Uus-Meremaal, ning Connecticutis on hetkel käimas juriidiline protsess elevantide seaduslikult isikuteks tunnistamiseks. Muutub küsitavaks, kas kestliku arengu eesmärgid üldse suudavad piisavalt kaugemale tulevikku vaadata või on juba praegu tegemist ajale jalgu jäänud kirjandusega.

Lõpetuseks võib küsida, miks me oleme Eesti Vegan Seltsis otsustanud oma strateegia siduda kestliku arengu eesmärkidega, kui meie visioon maailmast ulatub oluliselt kaugemale, meie kogemused korporatsioonide-maailmaorganisatsioonidega kuni ÜRO endani välja muudavad sügavalt küüniliseks ja tõenäoliselt on eesmärgid ka mitmel viisil juba aegunud.

Hoolimata kõigist puudustest – ja neid leidub lisaks varem väljatooduile veel mitu – peame vajalikuks rääkida meie kohapealsetest käitumismustritest üleilmses kontekstis. Kestliku arengu eesmärgid on egiid, mille abil saame luua partnerlust nendega, kes samuti lahendavad kohalikul tasandil üleilmseid probleeme, olgugi et igaüks meist teeb seda oma nišis. Meie ülesanne on lihtsalt valida sellised partnerid, kes on meiega sarnaselt otsustanud iga päev elada oma väärtuste järgi ega piirdu üksnes uhkete lipulausetega.

Kui see tähendab, et ÜRO ise ei ole meie sobiv partner, ei muutu ometi asjaolu, et kestliku arengu eesmärgid aitavad avada meie probleemistikku üleilmses kontekstis ning teha koostööd teiste suurepäraste organisatsioonidega, kuni rea-

liseeruvad kõik visioonid paremast maailmast, millest me praegu ehk unistada ei oskagi.

Õiglane kau- bandus Soomes

– eetilise tarbimise saadik saab olla igaüks

Arengukoostöö, maailmahariduse ja humanitaarabiga tegeleva Mondo sünnipäeva puhul Tallinna külastanud Fair Trade Finlandi juht **JANNE SIVONEN** rääkis Mari Roonemaale, kuidas Soome lahe põhjakaldal õiglase kaubanduse põhimõtteid kaitstakse ja levitatakse.

Kui hästi õiglase kaubanduse liikumine Soomes tuntud on?

Meie suur eesmärk on tõestada kogu ühiskonnale, et nii vastutustundlik kauplemine kui ka tarbimine on ka kõige suures plaanis võimalikud. Oleme kogu aeg oma tegevust kavandades ja ellu viies püüdnud mõelda võimalikult terviklikult. See tähendab, et seome kitsamalt õiglase kaubanduse märgisega seotud küsimused (ingl *fair trade*) eetilise kauplemisega laiemalt (ingl *trade justice*). Võin uhkusega öelda, et Soomes oleme tegelikult päris hästi tuntud – ükski ettevõtte ei tohiks öelda, et nad pole meist midagi kuulnud.

Kas laialdane tuntus tähendab, et teid on ka hästi vastu võetud?

Kui aus olla, siis mulle tundub, et Soome ühiskond on selles plaanis justkui lõhenemas: ühel pool veelahet asuvad eetikat ning solidaarsust väärtustavad, teisel pool arengukoostöö suhtes kriitiliselt meelestatud inimesed. Seal on muidugi selline huvitav moment seoses õiglase kaubandusega, et osale kriitikutele õiglase kaubanduse liikumine sümpatiseerib, kuna eduka elluviimise puhul annab see inimestele võimaluse oma kodumaale jääda ja mitte näiteks Soome sisse rännata.

Milline organisatsioon on Fair Trade Finland, mis iga päev õiglase kaubanduse edendamiseks tegeleb?

Meie sisuline ülesanne on tegeleda paralleelselt kahe suunaga: esimene on inimeste üldise teadlikkuse tõstmine ja seeläbi nende tarbimiskäitumise muutmine; teiseks on poliitiline lobitöö ja eeskätt vajalikele seadusemuudatustele keskenduv huvikaitsetöö. Kokku on meil tööl kümme inimest ja see ei ole väga suur inimressurss, seega peame alati läbi mõtlema, milleks meil suutlikkust jätkub.

Kumb neist kahest tegevussuunast on edukamaks osutunud?

Praeguse seisuga on teadlikkuse tõstmine kindlasti olnud edukam pool, sest tegevused on konkreetsed ja nende mõju paremini märgata. Meil on küll väike, aga

see-eest loov tegevmeeskond, kelle strateegiaks on olnud anda võimalikult palju nn tööriistu kätte tavalisele inimesele, kes saaks meie sõnumit oma võrgustike

Soome kauplustes võib leida ausa kaubanduse tooteid, mille päritolule me Eestis veel sugugi tähelepanu ei oska pöörata. Ausa kaubanduse jõulutäheni on lahe lõunakaldal pikk tee minna.

On tooteid, mille puhul on teavitus olnud piisav ja mille puhul eetilisi põhimõtteid peetakse oluliseks, näiteks šokolaad, kohv, banaanid.

kaudu paremini massides levitada. Üheks heaks näiteks on iga aasta mai- ja oktoobrikuus toimuv sari nimega "Õiglase kaubanduse kohvipausid" (ingl *Fair Trade Coffee Breaks*). Meie roll oli luua kontseptsioon ning kõik toetavad materjalid. Olgu öeldud, et me ei reklaami konkreetseidprodukte, vaid tutvustame ikkagi eeskätt põhimõtteid.

Too mõned head näited teie edukatest ettevõtmistest.

Õiglase kaubanduse kohvipausidega liituvad sajad ettevõtted üle Soome, mis omakorda tähendab tuhandeid inimesi. Kindlal päeval ja kellaajal korraldab ettevõtte või organisatsioon kohvipausi, kus pakub õiglase kaubanduse tooteid. Sellele eelneb sageli mõni koolitus või seminar ja see pakub väga hea võimaluse mõni seotud sündmus korraldada. Liituvad väga erineva profiiliga firmad: ametiasutused, hotellid, ülikoolid. Sarnase kohvipausi võib põhimõtteliselt korraldada ka iga asjast huvitatud eraisik oma kodus.

Me ei loenda mitte osalejaid, vaid peame arvestust kauba hulga järgi – näiteks müüsimise viimati 200 000 tassi õiglase kaubanduse kohvi.

Ja poliitiline lobitöö?

See on meie organisatsioonile tegelikult alles uus asi. Huvikaitsetegevuste keeruline koorem on kanda ühel inimesel, kes on tööl olnud alates tänavu veebruarist. Seega alles nüüd, 2017. aastal oleme asunud seda teemat prioriseerima. Vaja oleks rohkem individuaalseid kontakte poliitikutega, aga seal on veel lisaküsimus: kas on mõttekam suhelda otse või siis institutsioonidega? Valitsus on võtnud küll seisukohti, sest näiteks arengukoostööalastes dokumentides on sisse kirjutatud ka õiglase kaubanduse arendamise vajadus. Loomulikult ei piisa aga töövõitlustest ainult retoorilisel tasandil.

Lisaks on meil ka Brüsselis väike kontor, kus monitoorime poliitikakujundamist Euroopa Liidu tasemel, suhtleme regulaarselt Soome saadikutega Euroopa

Parlamendis ja kõrgete ametnikega. Sealt-kaudu saame osaliselt teada, millal on hea aeg Soome valitsusega suhelda.

Üritame olla nii efektiivsed kui võimalik. Me ei ole siiski päris ükski, vaid kuulume ka Soome vabaühenduste liitu. Sealtkaudu on olulisem teema tegelemine kliimamuutustega – miski, mille toob esile iga farmer, olgu siis Keenias või Hondurases. Olen ise kahjuks pidanud nägema kohviistandusi, mis kaotavad juba praegu kliimamuutuste tõttu mõnel aastal 100% saagist.

Siit ka loogiline küsimus: kas teete tihedat koostööd ka keskkonnaorganisatsioonidega?

Soome keskkonnaorganisatsioonid on üldiselt päris tugevad. Meie tegevuse fookus on küll mujal, aga saame neile väga kasulikud olla, kuna teame, mida

farmerid eri riikides kõige rohkem vajavad. Meil on palju otsekontakte ja see on meie tugevus. Nii et oleme seeläbi otseselt seotud keskkonna- ja kaubanduspoliitika kujundamisega ning meid usaldatakse. Rahalise toetuse saame kanaliseerida otse tootjate heaks.

Kuidas on tarbijakäitumine Soomes viimasel kümnendil muutunud?

Eetilise ja õiglase kaubanduse puhul on märgata samad tendentsid, mis mujalgi. Tarbijakäitumise muutust iseloomustab kõige paremini fragmenteerumine, ka individuaalse ostja puhul. See tähendab, et on tooteid, mille puhul on teavitus olnud piisav ja mille puhul eetilisi põhimõtteid peetakse oluliseks, näiteks šokolaad, kohv, banaanid. Seesama inimene aga võib silmapiirist väljaspool osta mobiiltelefoni, mille valmistamisel on rikutud nii inimõigusi – näiteks lasttööjõudu kasutades – kui ka õiglase kaubanduse põhimõtteid. Sageli edukate ja teadlike inimeste eelistatud iPhone'id on selles nimekirjas kahjuks üsna tagapool. Toote päritolu teadvustamine on turunduslikus mõttes seotud nende identiteediloomega ja seal on eri tootegruppides veel palju arenguruumi.

Soomes antavat haridust ja haridussüsteemi tuuakse maailmas pidevalt eeskujuks. Kuivõrd teadlikud on Soome noored eetilise ja õiglase kaubandusest?

Soome riiklikes õppekavades on sees nii vastutustundlik tarbimine kui ka keskkonnakaitse.

Lisaks on Fair Trade Finlandil koolidele ja ülikoolidele suunatud programm. Esimene õiglase kaubanduse ülikool Soomes on Tampere Ülikool, mis sai selle tiitli 2009. aastal, olles enne juba kümme aastat õiglase kaubanduse tooteid kasutanud ja promonud nii vastuvõttudel

Toote päritolu teadvustamine on turunduslikus mõttes seotud nende identiteediloomega ja seal on eri tootegruppides veel palju arenguruumi.

- Esimesed sertifitseeritud õiglase kaubanduse tooted tulid Soome supermarketites müügile aastal 1999. Tänapäeval on nimistus enam kui 1000 toodet.

- 2014. aastast alates on Fairtrade Finland juhtinud erinevaid arengukoostööprogramme. Esimesed neid toimusid Kesk-Ameerikas, kus kohvikasvatajatest farmeritel aidati võidelda kliimamuutuste tõttu tekkinud probleemidega.

- Iga päev kasutatakse õiglase kaubanduse tooteid umbes 600 töökohas ja 100 koguduses.

- 2016. aastal ostsid soomlased õiglase kaubanduse tooteid 189,9 miljoni euro eest, mida on 9,5% rohkem kui eelnenud aastal.

- Fairtrade Finlandi aastaelarve on 1,7 miljonit eurot, kontoris töötab kümme inimest.

- Organisatsiooni rahastus tuleb litsentsitasudest, Soome välisministeeriumilt ning Euroopa Liidult.

kui ka ülikooli enda kohvikutes. Meie organisatsiooni ülesanne on välja töötada reklaami- ja kampaaniamaterjalid, konkreetseid tegevusi ja üritusi aga viivad ellu üliõpilased-õpilased. Meenub näiteks üks hiljutine *flashmob*, kus meie poolt olid õiglase kaubanduse banaanikostüümid.

Alushariduses toimub laste suunamine lasteaiaõpetajate ja nende koolituste kaudu. Ka on mitme erakonna noorteorganisatsioonid Fair Trade Finlandi liikmed ja seegi on omamoodi õppimise koht.

Millised on teie järgmised eesmärgid?

Imetlen näiteks Walesi, kes on suutnud vastata kõrgetele standarditele ja sai juba 2008. aastal maailma esimeseks "õiglase kaubanduse rahvaks" (ingl *fair trade nation*). Šotimaa näitas järgmisena eeskujuna. Ka Rootsi on sennapole suundumas, õiglase kaubanduse linna tiitli on seal saanud juba 70 omavalitsuse ringis. Soomes on õiglase kaubanduse linnasid vähem, ligi 15. Suurematest linnadest ei ole veel näiteks ainult Oulu nii kaugele jõudnud. Aga eesmärkide seadmisel tuleb juhendada parimatest näidetest ja proovida ise veel paremini!

Roheline kontor?

Teeme, mis suudame

ALARI RAMMO käib ringi oma kontoris ja püüab hinnata, kui säästlikud kõiki teisi elama õpetavad vabaühendused Telliskivi loomelinnakus ise on.

Alari Rammo

Olen vabaühenduste liidus töötanud väikese pausiga varsti 14 aastat.

Päris aegade algusest, kui Heateo Sihtasutusega Tallinnas Uuel uulitsal kokku kolisime, on meeles hipihõltsis Artur Taevere, alati-täiuslik Margo Loor ja nüüd Mondos ausat kaubandust sudiv toonane EMSL-i juhataja Kristina Mänd. Kõik olid välismaal õppinud ja palju lugenud ning kiiresti õppisin igale mantrale kaasa ümisesema. Üks kompromissitumaid kõlas, et igas organisatsioonis tuleb kõigi oma tegevuste juures hinnata lisaks majanduslikule ka sotsiaalset ja ökoloogilist mõõdet.

Üsna pea pidin enda peale võtma üha paisuva ühiskontori haldamise ja kõigest sai järsku minu probleem – ühitada mitmekümne inimese hirmud ja unistused, emakeese maa soovid ehk ideaalid ja lõpuks eelarve ehk tige tegelikkus. Nõnda on siinne jutt ka tagasivaade, kuidas läks pealt kümmeaastaga nii kontori kasinusele utsitamine kui ka väga erinevatest organisatsioonidest ja inimestest koosneva kibutsi ohjamine.

Rohi on teises kontoris rohelisem

Enne kui kolisime 2013 oma rändtsirkust viimast ja minu ajal neljandat korda,

seekord Telliskivi loomelinnakusse, oli EMSL pidanud kontorit Endla tänavas, siis Uuel, Pikal ja Toompuiesteel (kutsusime seda nõukaaegse nimega Gagariniks). Majanduskriisi hakul lubas Sõõrukas meid pooleldi oma kulul udupeende Rotermanni kvartalisse, kus saime küll väheste akendega tunneli, kuni sellegi helgemasse otsa uus maja ette ehitati. Viimane märk majanduse taastumisest ja minema meid, rotte, sealt löödigi.

Hingasime kergendatult, et ometi saame hakata siin kõigile nõudeile vastavas ärimajas säästlikeks. Päris hakkasimegi.

Kõik uued ja taaselustatud majad said vähemalt kenad ja Sõõrukale nukid tehtu eest. Tema ja kriisita oleks me ilmselt juba 2009 Telliskivisse kolinud, kus toona pesitsesid vaid väga julged ehk PÖFF ja F-Hoone, või väga vaesed ehk bändiproovid.

Arendajate jutt peatsest hiilgusest tundus ... arendajate jutt, mis mõne aasta pärast hakkas küll teoks saama, aga no ei olnud meis toona piisavalt julgust ega bändi. 2013 oli välja ehitamata veel vaid üks korrus, mida asustame tänaseks pea 20 vabaühendusega ja aknast avaneb vaade prügikastidele.

Neist alustan ja küllap nendega ka lõpetan. On ju üks olulisemaid keskkonnamõõdikuid, palju sa prügi toodad ja mis temast pärast saab. Oi jumalad, kui halvas-ti on meil läinud selle näitajaga kõik need aastad. Kahe vanalinna kontori juurde lihtsalt ei mahtunud erinevad konteinerid ja Pikalt tänavalt tuli prügi üldse ühte Laia tänavaga hoovi tassida. No keske viitsib. Gagarini puiesteel oli ruumi laadnamalt, aga läbirääkimised venekeelse majahalduri Viktoriga ei jõudnud kogu ühiskonna illustratsioonina straastvuitest kaugemale.

Edasi Rotermannis hingasime kergendatult, et ometi saame hakata siin kõigile nõudeile vastavas ärimajas säästlikeks. Päris hakkasimegi. Tellisin reipalt meie uude kaunisse vineerist köögimööblisse (mingid Viljandi vennad tegid, pärast läksid pankrotti) neljaosalise prügikasti, aga sügaval maa-aluse parkla prügitoas oli ikka ruumi vaid kaheks sortimisele.

Needus kolis meiega Telliskivivigi

kraamisime ladusid, aga juba näevad nad välja nagu Aleppo.

Mis meil seal siis leidub? Juhtmed, kohutavalt palju sassis juhtmeid. Millegi toitekas, neli VGA-d, kaks nõukarisse ostetud mikrofoni, kumbki ei sobinud, jäivad lattu. Üks võimas lamp projektorile, mis maksis ligi 500 eurot, ja pärast selgus, et toosama VGA juhe oli hoopis rikkis. Lõputult netikaableid, sest kellelgi katkeb wifis Skype ja vahel on vaja.

Ühekordsed nõud, mida mõtled järgmisel üritusel kasutada, aga ikka ostad uued, sest ei tule meelde või ei leia muude asjade alt üles. Laod kipuvad olema ju sassis nagu suhted traditsioonilises peres. Järelejäänud küpsised saavad samas laost mingi ime läbi ise ajapikku otsa, siirupil jällegi nii hästi ei lähe.

Nii, edasi. Kümnete kaupa dokumendikaustu, kohutava nimega registraator. Ühel, 2009. aasta ostuarvete omal on peal silt "Säilitada aastani 2025". Oh, Euroopa Liit ja paavstist veel püham MISA, kes seda omal ajal nõudsid. Kaheksa aastat hoitud, kaheksa veel minna.

Voldikud. Kilode viisi voldikuid ja koer teab mis raamatuid. Ära ei julge visata, ikkagi raamatud. Ehk on vähemalt serditud paberist ja Ecoprindist. Kunagi tervisekoolitusel kasutatud kondoomid, sadade kaupa, aegusid mullu suvel. Puhu või täis laste jõulupeoks ja maali näod pähe. Või mitte pähe, aga no ... saate aru.

Neli kolimist kümne aasta jooksul paneb iga kord tahtma töökohta vahetada, sest nagu kolleeg ütleb, on kolimisest hullem vaid OpenOffice.

kaasa. Majahaldur vaid oigab, et kui ka tellida pakendi- või bioprügi konteiner, loobivad inimlambad ikka kõik valesse ja hea mõte lõpeb trahvidega prügivedajalt. Nii sordime siiani eraldi üksnes pappi ja paberit. Kui pole võimaldavat keskkonda, on narr loota ka inimeste käitumise muutumist.

Vähemalt vineerist mööbli vedasime Telliskivisse kaasa ja annetasime maja ühisköögile. Kõrini oli aga saanud senistest kontorilaudadest, mis koosnesid plaadist ja allakrubitavatest torujalgadest ja millest igal peol, st püstijalakooosolekul, paar tükki puruks istuti. Lasime siis puusepal teha 35

uue töökohaga laud ja suured riulid, jälle vineerist, väga ilusad. Mälu tõrgub tunnistamast, et see vineer pärines vist Brasiiliast. Ja oleks nad siis kogu transpordilajalähe juures odavad olnud, oo ei.

Laoruumi revisjon

Neli kolimist kümne aasta jooksul paneb iga kord tahtma töökohta vahetada, sest nagu kolleeg ütleb, on kolimisest hullem vaid OpenOffice. Teisalt saad iga kord meeletu koguse lattu, laua alla ja taha kogunenud sodi ära visata, kuigi alati tuleb paras õud peale, kui palju me puhast jama toodame. Alles detsembris

Kleepsud. Rinnamärgid. Möödaniku kampaaniatest. Äkki läheb uuesti vaja (olgem ausad, järgmistel talgutel viskame minema). Kümned rullreklaamid, mille sisse suure pingutuseta ju ei näe, kas läheb veel tarvis või mitte. Kord püüdsime eriti säästlikud olla ja tellisime ainult uue PVC plagu, et kasutada olemasolevat taristut. Lõpuks ei osanud keegi seda rulli kasseti sisse paigaldada ja ilmarahvas ei

VAATA ÜLE/TÄIUSTA

- Selgita välja/vaata üle kontori keskkonnaaspektid ja -mõjud
- Otsi võimalusi parendusteks
- Vajadusel täiusta keskkonnategevust

KAVANDA

- Vali roheline kontori koordinaator ja töörühm
- Koosta keskkonnapoliitika
- Püstita keskkonnaeesmärgid ja koosta tegevuskava

Rohelise kontori eluring**KONTROLLI**

- Mõõda ja hinda kontori keskkonnategevuse tulemuslikkust
- Kontrolli kokkulepitud reeglite täitmist

VII ELLU

- Leppige kokku käitumisreeglid süsteemi toimivana hoidmiseks
- Koolita ja kaasa kõiki töötajaid

JUHTIMISEGA SEOTUD

- Keskkonnavaline kohustumus/vastutus ja poliitika
- Keskkonnavalased eesmärgid ja tegevuskava
- Rohelise kontori koordinaator ja töörühm
- Töötajate keskkonnateadlikkuse tõstmine
- Keskkonnategevuse jälgimine (seire ja mõõtmine)

Rohelise kontori põhimõtted**TOIMISEGA SEOTUD**

- Keskkonnahoidlikud hanked
- Energiatõhususe edendamine
- Loodusressursside jm materjalide kasutamise vähendamine
- Jäätmetekke vähendamine ja taaskasutus
- Säästev transport ja liikuvuskorraldus
- Tervislik töökeskkond

Säästa inimest, valik tervisenippe

Mõttled, et tööohutus on tehastele ja ehituses?

Isegi kööginurka kõndimine

Pese käsi.

Vaata iga natukese aja tagant kaugusse,

Kasuta välist ekraani,

kui
sa oled tööl õnnetu, mine lihtsalt mujale
ja ära vingu.

Keset tööpäeva on täiesti okei jalutama minna,

näinud toda reklaami eales. Rahastaja kiitis kulu aruandes ammu heaks, las ta jääb.

Monitorid, kelleltki annetusena saadud, tänaseks tunduvad liiga väikesed. Ära ei raatsi visata, äkki kellelgi läheb vaja. Nagu hullu vanaisa kuur, ausõna. Valgetahvli paberid, pooltühjade vildikatega täis sirgeldatud. Suveseminaril tehti neist üliolulistest strateegiavisanidest kindlasti fotod, aga keegi pidas vajalikuks ka paberi säilitada. Äkki läheb vaja.

Üksik tooli käetugi. Kontoritoolidega on täiesti oma teema – mingi tundmatu loodusjõud krutib nende poldid kogu aeg lahti ja keskmine kasutaja viskab maast leitud julla lihtsalt minema. Polte tuleb aga kogu aeg pingutada või on kogu aeg uusi toole tarvis. Meeletu kulu endale ja keskkonnale.

Plakatid. Teeküünlad. Asjad, mida ei oska nimetadagi. Õliradiaator. Teine paberihunt. Pintsliid. Kruvid. Teine varuprinter. Ei, kolmas. Või neljas. Veel asju, mida ei oska nimetada. Äkki läheb selle gipoollest vaja. Tänukirjad, kümnete viisi raamitud ja klaasitud diplomeid (mõni säilitab ka jõulukaarte). Laos, virnas.

Maailmas pole nii palju seinu, kuhu need mahutada, ja oleks siis ilusadki – enamik on end ise kujundanud.

Vabaühenduste liidu ainus n-ö firmakink on aastaid olnud sokid. Eestis kootud ja biolagunevad. Ee, vist. Ei, ärge küsige, kust puuvill pärineb.

Tõmbasin end veidi liiga käima? Te peaks meie ladusid ise nägema! Aga kõnime siis kontoris edasi, järgmine peatus – köök.

Aus kohv – aga tass?

Ühiskontoriga alustades olid kõik peast taaskasutajad. Mummulised serviid, väike kild väljas, või eri suuruses taldrikud ja kahvlid tundusid kõik ühtaegu numpsikud ja vastutustundlikud. Täna-

seks on suurem osa vist katki läinud, aga moodsamatest kruusidest juba puudus ei tule. Tassid paistavad olema jätkuvalt levinuim firmakink, aga näidake, palun, üht inimest või kontorit, kel oleks kruusidega ikaldus. Oo ei, neid on kõigil umbes kaks korda liiga palju ja katki nad ka ei lähe. Vabaühenduste liidu ainus n-ö firmakink on aastaid olnud sokid. Eestis kootud ja biolagunevad. Ee, vist. Ei, ärge küsige, kust puuvill pärineb.

Kohvi ja tee oleme aastaid suutnud hoida ausa kaubanduse või vähemalt mingitki vastutustunnet töötava märgisega. Roppu moodi maksab, aga hajub õnneks kontori muude kulude vahele ära. Palju hinnast päriselt oakasvatajani jõuab, saame vaid usaldada. Aa, et lapsed perefarmis töötavad, pole tegelikult orjapidamine, vaid kultuuri eripära? Okei siis.

Ühisköök aitab vähemalt toidujäätmeid vähendada, sest kui midagi üritusest üle jääb või keegi sünnipäevale ei tulnud, on kraam ruttu laualt läinud. Vahel kahjuks ka külmikust, kui keegi jättis oma makaronid sildistamata. Üks organisatsioon paigaldanud kord kohvipaksu

kompostimiseks kontoris akvaariumi ussikestega. Oli haisunud nagu siloauk. Loobuti vaikselt.

Kontori olmekeemiaga on meil jällegi nii ja naa – võid ju osta looduslikke ja pandabeebidel testimata küürimisvahendeid, aga lõpuks smugeldab koristaja ikka ühe happepudeli sisse, sest muu tema arust ei toimi. Tünniveest loobusime juba palju aastaid tagasi. Ülemiste kärab küll, kuigi mõni keeldub siiani proovimastki.

Paberist. Ajalehti käib meil vähe, pehmepaberi üle endal kontrolli pole, selle ostab maja. Lohutab pisut hallikas värv, sest mida valgem, seda rohkem olla teda keemiliselt töödeldud. Ökom printeripaber juba ongi selleks sajandiks üsna valge, kümne aasta eest nägi aga enam-vähem ainus meie turul saadav Cyclus mõne arust ebaväärikalt kollane välja. Printerid lähevad ise energiat säästvale unele ja teevad loomulikult kahepoolseid, kui üldse midagi vaja printida ongi pilveajastul.

Nullenergiast nullide kaugusel

Tulevikus nõutavast nullenergiast on meie silikaadiga kaetud nõukaaegne kontorihoone paljude nullide kaugusel. Radikaid, vett ja tavalisi päeavalguslampe kütab elekter, aknad on plastist ja õhk liigub, kui aknad avada või keegi mööda tuiskab. Kaunis kuiv kombo.

Pärast nelja aastat skisofreenilist piina ja osa asukate lahkumisähvardsi, kuna talvel on liiga palav ja suvel on liiga palav, lasime mullu lõpuks sisekliimat putitada. Õnnetuseks ei suvatsenud suvi näole anda, nii et veel ei teagi, kas lakke paigutatud seadmeist on loodetud tolku või mitte. Seintesse sai ka mitu suurt auku puuritud värske õhu imemiseks, lae all looklevad nüüd inetud torud.

Vähemasti võtvat laemasinad soojendades seinaradikatest kolm korda vähem voolu, ent alati on läheduses keegi, kellele ei istu pidev pähepuhe ja ega laemasinate pulte ei oska me ka pärast poolt aastat õieti kasutada. No võtame või üks päev – olin just avatud kontoris soojuse endale sobivaks saanud, kui saabus lõõtsutav kolleeg, keeras kütte välja ja tegi akna lahti. Temal oli nimelt parasjagu palav. Nokk kinni, tatt lahti.

Teine kolleeg jõudis juba suvel väljatõmbe ehitusest kuuldes ähvardada, mida

kõike teeb alarõhk inimesega ruumis, kus õhu väljatõmme on tugevam pealevoolust. Ega ma mäleta, kas silmad läksid lõhki või tõmbusid sissepoole, aga midagi hirmsat seal oli. Poole aastaga pole keegi siiski lakke hapnikumaskide paigutamist nõudnud. Aga mine tea, ega inimesed ju räägi alati, kui neile miski ei meeldi, vähe-

Kohvi ja tee oleme aastaid suutnud hoida ausa kaubanduse või vähemalt mingitki vastutustunnet töötava märgisega. Roppu moodi maksab.

malt mitte õigel ajal ja õiges kohas.

Veel on alati kellelgi millegi vastu allergia: vaiba, pesuvahendite, tahvlimerki, õhu kui sellise, laste, koerte (neid on meil kontoris kolm). Või ta arvab, et on. Kui lasime järjekordse väidetava minestustelaine järel tellida seenetestid, sest kusagil peab hallitama, siin ei ole muud seletust, ei leitud vähimatki. Inimesel hakkas vist juba sellest infost parem ...

Säästlik kokkuvõte

Et mitte rohkem seda kallist ökomärgisega paberit raisata, proovin nüüd mõtteid pakkima hakata. Päril suur maht tööga seotud koormusest keskkonnale peitub kontorist hoopis väljaspool. Kus oma üritusi korraldame, kui vastutustundlikud on teenusepakkujad. Veel mõne aasta eest oli õiglast kohvigi suhteliselt võimatu saada, aga end toitu ja muid ressursse säästvana positsioonivaid toitlustusfirmasid ma väga ei tea. Ümbrikupalka maksavad nad kõik nagunii. Ja ratastooliga ligipääsetavaid üritusepaiku otsi siiani nagu loll, aga seegi on osa vastutusest.

Või kuidas me ise ringi liigume? Kui tihti lendame tunniks-paariks ühele koosolekule Brüsselisse? Kaks sellist reisi aastas (eriti keskkonnamõju pea kahekordistava Kopenhaagenis ümberistumisega, sest otse on liiga kallis) kütab atmosfääri laiali umbes tonni CO₂ ehk sama palju kui sõiduautil kogu aastaga. Selle kõrval tundub suhteliselt suva, kuhu sa oma banaanikoored poetad.

Ja ma ise – kodust tööle jalutan nii seitse minutit, aga ikka tulen vahel autoga. No sadas ju! Või leian ettekäände, et ah, pean pärast Selveris käima. Vähemasti on mu auto hübriid, kuigi linnas pidurdades ja paigalt võttes neelab see Prius lõpuks ikka sama palju fossiilset kütust.

Enda jalajälge saaks mitmel moel hüvitada, näiteks kusagile annetades, ostes rohelist energiat (issand, ma ei teagi, millist energiat Telliskivi loomelinnak tarbib) või käies hüvituseks puid istutamas. Kuigi viimasessegi natuke süvenedes on jälle juhe koos – selgub, et igasugune puustandus polegi hea ja tuhandete kaupade sama liiki maha rammides hävitad hoopis koosluse liigirikkust. Mine hulluks!

Kokkuvõte? Mammuteid vist tagasi ei too, aga teeme, mis suudame. Kui see just liiga kallis pole.

Kai Klandorf:

vaja on lahendustele suunatud suhtumist

Vabaühenduste liidus on alates jaanuarikuust kõik uus. Vähemalt juhataja küll. **ANDREI LIIMETS** püüdis tööpäeva järel välja uurida, kes end uues ametis sisse seadnud **KAI KLANDORF** on ja mida kodanikuühiskonna hetkeseisust arvab.

Sinu taust on kirju – õpetajaametist võistlusvõitlemise ja Tervise Arengu Instituudis terviseetema-dega tegelemiseni. Mis neid sinu jaoks seob, sind ennast käivitab?

Missioon. Mind käivitab, kui ma näen, et minu tegevus toob tegelikku muutust – midagi läheb paremaks, kellegi elu läheb paremaks. Abstraktselt ja laialt sõnastades: ma tahan kaasa aidata, et kõigil oleks ühiskonnas parem olla – seetõttu olen ka eri valdkondades tööd teinud. Fookus on ilmselt olnud hariduskeskne, olen seotud nii formaalhariduse kui ka elukestva õppega. Ka Tervise Arengu Instituudis tegelesin õpikeskkonnaga koolis ja sotsiaalsete oskustega.

Kui palju sinu jaoks töö EMSL-is seda hariduslikku joont jätkab? Kas EMSL-il on hariv funktsioon?

Jätkab päris palju, aga mitte klassikalisel tähenduses. Paljude jaoks võrdub haridus kooliga. Minu jaoks on haridus laiem mõiste. Juba elukestva õppe strateegia ütleb, et õppimine on protsess: me tegeleme iga päev enda täiendamisega, ammutame uusi arusaamu. EMSL-il on väga suur roll selles, et ühiskonnas kasvaks teadlikkus selle kohta, mis see vabakond on, mis need mittetulundusühingud ja sihtasutused üldse on ja millega tegelevad. On meie teha, et riik näeks vabakonda olulise partnerina ja teised elanikud valdkonnana, kus on hea töötada, kus saab teha missioonipõhist tööd, oma unistusi realiseerida ja samas ka karjääri teha.

Kodanikuühiskonda mõtestatakse üha ja üha uuesti, see tähendab eri inimestele erinevaid asju. Mis sul esimesena pähe hüppab?

Esimene seos on millegipärast külaselts, mis minu kodukandis väga aktiivselt tegutseb. Meil oli ühine vaenlane Rail Baltic, mis ärgitas kodanikuaktiivsust, sealt edasi tegutsedes loodi külaülikool ja teisigi algatusi, mis tänini toimivad. See on suhtumine, et mina aktiivse kodanikuna näen mingit vajadust ja otsin sellele lahenduse – ei vingu, ei hala, ei oota, et keegi teine tee. Kaasan teisi ja viin ellu muutusi. Ise näen probleemi, mida laita, ise lähen ja aitan. Teiselt poolt on kodanikuühiskond ka sellised suured organisatsioonid nagu Eesti Väitlusselts, kus ma olen 14 aastat liige olnud – mõjusad

algatused, mis teevad riiklikult suuri asju. Viivad ellu laiemat ulatusega muutusi. Kodanikuühiskond on Eestis rikkalik. See tähendab osalusühiskonda, olla kaasatud avalike asjade aruteludes ja koostööd erinevate institutsioonidega.

Huvitav, et alustasid külaseltsist, sest pidev vastandus ongi päris rohujuuretasandi ja professionaalse kodanikuühiskonna vahel.

Kriitikud arvavad ka, et kogu nõndanimetatud Telliskivi seltskond on etableerunud ja liiga riigisõbralik, õige kodanikualgatus aga peaks pidevalt uuesti sündima ja surema, põlema ja võitlema. Kuidas sinu meelest seda lõhet ületada?

Ma ei näe seda vastandusena – mõlemad on vajalikud. Oluline on, et inimesed saaksid aru, et ei saa kummatagi. Rohujuuretasand pakub inimestele võimalust tunda, et nad saavad ka midagi ära teha, pole vaja selja taha suurt organisatsiooni või Euroopa rahasid, vahel piisab lihtsalt kamba kohalike kokkuvõtmisest. Väga paljud rohujuuretasandi algatused kaovadki siis, kui probleem saab lahendatud, mingitest algatustest kasvavad aga suured organisatsioonid. Kumbki variant pole halb, vaid see on normaalne organisatsiooni elukaar. Kui probleem saab lahendatud, siis võib laiali minna, hea töö! Kui aga ei lahene, tuleb edasi toimetada. See nõuab suuremate väljakutsete puhul juba süsteemsemat tegelemist ja siit kujuneb ka vabaühenduse professionaalsus. Seda lõhet seega polegi vaja ehk ületada, sest mõlemat tüüpi kodanikuühendused on vajalikud. Vabaühenduste liit panustab lihtsalt oma tegevuses rohkem tähelepanu juba professionaliseerunud ühenduste võimestamisele.

Ma ei tahaks, et meie ühiskonnas vabaühendusi üksteisele vastandataks. Eri algatused täiendavad teineteist. Minu näitel – see, et meil oli külaselts, kus sain kaasa lüüa, andis mulle julguse minna keskkoolis väitlema ja hakata väitlusseltsis panustama, sealt olen ma nüüd jõudnud EMSL-i juurde.

Professionaliseerunud organisatsioonid pole ka tingimata riigi käepikendus, vaid partnerid, kohati ka teenuse pakkujad. Selleks et riigis midagi ära saaks teha, on partnerlust vaja. Majanduslik seotus ei tähenda siin omakorda tingimata sõltuvust. Jah, riik küll rahastab mitut suurt

algatust, sest see on ka riigi huvides. Ka EMSL-i eelarvest moodustab siseministeeriumi püsitoetus veerandi. Strateegilise partnerina tegeleme teemadega, mis on ka siseministeeriumi huvides. Professionaalse asutusena peab meil aga olema ka legitiimsust ja julgust vajadusel kriitiline olla. Erinevad arvamused ja nende väljendamine tekitab diskussiooni, ja kui see on konstruktiivne ja argumenteeritud, siis on see vaid edasiviiv jõud.

Et meil oli külaselts, kus sain kaasa lüüa, andis mulle julguse minna keskkoolis väitlema ja hakata väitlusseltsis panustama, sealt olen ma nüüd jõudnud EMSL-i juurde.

Kunagi kuulsin Arvamusfestivalil poejärjekorras väidet, et viimasel ajal näikse kõik asjalikud noored inimesed tulevat Eesti Väitlusseltsist. Mida väitlustaust sulle andnud on?

Eneseväljendusoskuse ja julguse oma arvamust avaldada. Oskuse teha seda rahulikult ja argumenteeritult. Väitluse kaudu olen saanud ennast korduvalt proovile panna. Kui väitlusseltsis valmisolekut väljendad, visatakse sind kohe pea ees vette. Julgesin kusagil koosolekul öelda: ma tahaks ka kunagi proovida mingi delegatsiooni juhina kuhugi minna. Kaks nädalat hiljem vastutasin alaealisena Leedu ja Poola piiril väitluslaagris terve delegatsiooni eest. Aga väitlemine on ka võistkonnasport ja tekitab tugevat meeskonnatunnetust – õpetab probleemide koos läbiarutamist ja lahenduste leidmist.

Kui vaadata avalikku ruumi habermasliku ideede turuplatsina, kus konkureerivad erinevad eelistused, siis kui hästi argumenteeritud Eesti avalik ruum on?

Kui viimast 20 aastat vaadata, oleme teinud kiire arengu. Mul oli just hea võimalus suvel remonti tehes lugeda üheksakümnendate alguses tapeedi alla pandud ajalehti. Jäin tundideks seina äärde seisma ja lugema, kui erinevalt toona asjadest kirjutati, neid arutati. Ega praegugi saa kaht

kätt kokku lüüa ja hüüda: *bravissimo*, meil on argumenteeritud ühiskond! Eks pikk tee on minna, aga kui vaadata teisi endise idabloki riike, siis võib meie arutlemis- ja otsustamiskultuuriga ka rahul olla.

Mis sinu meelest hetkel Eesti suurim probleem on?

Keeruline on üht nimetada. Üks suuremaid väljakutseid on avatus. Kui vaadata statistiliselt ja ratsionaalselt, siis nii väike riik nii väikese inimeste arvu ja nii väikese eelarvega pole pikalt jätkusuutlik. Et säiliks eestlane inimesena ja Eesti kultuur, ei tohiks sulguda endasse, vaid vastupidi, olla avatud teistele inimestele, olla ühiskonnana piisavalt tugev ja väärtustada seda, mis meil on, aga mitte selle arvelt, et tõmbuda kaitseasendisse. Kapseldumine pole jätkusuutlik.

Mõnevõrra irooniline, et viimastel aastatel seostuvad tugeva kodanikualgatusena just mõned organisatsioonid, mis kalduvad pigem kapseldumise ja suletuse poole, näevad avatuses rahvale ja riigile ohtu.

Eks see ole arvamuste paljusus. Et vabakonnas on erineva seisukohaga algatusi, on teretulnud. Samuti on iga organisatsiooni õigus kindlale spetsiifilisele sihtgrupile keskenduda. Ma püüan aga vaadata Eesti konteksti tervikuna ja mul oleks kurb olla kaheksakümneaastane pensionär, kes näeb tagantjärele rahvaarvu sellise statistilise kiirusega kahanemist, nagu ta seda praegu teeb. Me jääme väikseks ja me jääme kinni, kui me pole oma mõttelaadilt ja poliitikalt avatud.

Kuidas selle kasvava arvamuste paljususe tingimustes teineteisega rääkida, teineteist mõista? Ka EMSL-il on ju oht muutuda kvaasiorganisatsiooniks, mis esindab mõndakümnet elitaarset organisatsiooni.

Neil teemadel tuleb rahulikult arutleda. Ei piisa sellest, kui me nõuame lihtsalt oma tahtmist või emotsionaalselt karjume. Mingite organisatsioonide ja inimeste arvamust ei mõjuta ega muudagi, ma tean seda – selleks on erinevad ühiskondlikud arvamuskõverad väga hästi välja joonisunud. Selle poole ma ka ei püüdle. Mulle piisab sellest, kui minu juhatajaametis olemise jooksul mingite organisatsioonide

tegevus muutub efektiivsemaks ja seeläbi elanike heaolu ka paraneb. Ma tahan koos mõelda selle peale, kuidas saaks Eestis teha asju nii, et meil oleks ühiselt parem olla ja me ei peaks oma väiksuses kinni olles hääbuma. Siin ongi kindlasti erinevad arvamused ja lähenemised teretulnud. Kapseldumist tekitab hirm, seda on vaja maandada, ja maandada ei saa karjades ning röökidest, vaid rahulikult rääkides.

Arvamuste paljususe kontekstis on meil ka vaja õppida üksteist paremini kuulama. Kui vaadata, mis toimub näiteks Poolas, Ukrainas või Ungaris, siis see on see, mida Eestis ei tohiks juhtuda. Meil on hea võimalus õppida teiste kogemustest, kuulata ja viia ellu muutusi, mis sarnased sündmused Eestis ära hoiaks. Selle juures ongi oluline, et me neid eriarvamusi kuulaksime ja nende sisuga ka rahulikult tegeleksime. Ka erinevate arvamuste kontekstis on meil võimalik tugineda sarnastele eesmärkidele – kokkuvõttes me ju kõik tahame, et Eestis oleks hea elada. Tuleb proovida mitte vastanduda, vaid ühisosa leida.

Oleme rääkinud probleemidest, aga mis on sinu jaoks Eesti kodanikuühiskonna kõige suurem tugevus?

Inimesed! Meil on väga palju ägedaid aktiivseid inimesi, kel on lai valik oskusi ja suur motivatsioon panustada oma aega ja energiat, et elu Eestis paremaks saaks. Väljakutse on, kuidas need inimesed koondada ja nende teadmised efektiivselt ära kasutada nii, et organisatsioonid saaksid professionaalsemalt ja mõjusamalt töötada. Eesti on üks Euroopa haritumaid riike, väga suur osa tööealisest elanikkonnast on kõrgharidusega. Küsimus on, kuidas seda tarkust niimoodi ära kasutada, et see ühiskonda panustaks ja seda ühendaks, mitte ei kapselduks. Kõik need probleemid, millest me rääkinud oleme, on lahendatavad, aga me kipume oma muredesse kinni jääma. Optimistlikku, lahendustele suunatud suhtumist on rohkem vaja. Juurutada mentaliteeti, et mõtleme koos ja küll me lahenduse leiame. Kui mitte esimese korraga, siis õpime, muudame lähenemist ja proovime uuesti.

Riik ja vabakond – mida peaks tegema, et nad teineteisele partneritena kasulikud oleksid?

Riigi poolt tuleks algatatud asjad lihtsalt

efektiivselt lõpule viia. Näiteks Nullbürookraatia – idee tasandil vapustav asi, aga elluviimine käegakatsutaval ja tajutavalt kasulikul moel pole seda aruandluse mahtu, mida riik nõuab, vaadates edukalt rakendatud. Vabakonna poolt jõuame taas professionaliseerumiseni. Et olla strateegiline ja võrdväärne partner, tuleb teha koostööd. Vabakond koosneb nii paljudest erinevatest algatustest – ilma korteriühistuteta umbes 15 000 organisatsiooni. Riigiasutuste nimistu on küll pikk, aga mitte murdosagi sellest. Nii vajame katusorganisatsioone ja liite, mis kannavad ühiseid vajadusi edasi ning võimestavad omakorda organisatsioone olema riigile võrdväärset partnerid. Peame olema arutelule avatud ja koostööaltid. Samas ei tohi me ka lasta läbi suruda otsuseid, mis ühiskonda pikemas perspektiivis kahjustada võivad. Sellistes olukordades tuleb olla konstruktiivne, vajadusel ka kriitiline partner.

Kuidas on lood erasektori kaasamisega ühiskondlike probleemide lahendamisse?

Peaks mõtlema rahast kaugemale. Tihti saavad inimesed vabakonnas elukooli kätte ja lähevad ennast erasektoris realiseerima. Ma tahaks aidata kaasa, et erasektori

Õnneks on mul ka pere, kes oskab endale aega nõuda – kaks jalga vastu maad suruda ja öelda, et nonii, nüüd on kell nii palju, et teeme midagi muud.

professionaalidel oleks rohkem võimalusi panustada oma aega ja teadmisi, kui mitte raha, vabaühendustesse. Tuleks luua võimalusi, et iga organisatsioon saaks sektoriülest koostööd teha. Mitte ainult rahaliselt ja annetuste, vaid kasvõi sisulise oskusteabe vahetamise kaudu. Kõik peaksid oma mätta otsast kaugemale vaatama. Tuleb kätte võtta ja inimestega suhelda – küsida: kuule, mul on probleem, äkki sul on mingi mõte lahenduse jaoks. Tihti vastatakse, et aga pole ju aega, see kulub organisatsiooni elus hoidmisele, aga siis tulekski mõelda koolitusinvesteeringuna – kui ma ise panustan,

et mõelda, kuidas midagi efektiivsemalt teha, jääb pärast rohkem aega organisatsiooni jätkusuutlikkusega tegeleda.

Lisaks tuleks erasektori kaasamisel mõelda konstruktiivsemalt. Vabaühenduste puhul on tavaline, et kui räägime erasektoriga, siis see võrdub annetustega – üks pool annab, teine saab raha. Neid koostöökohti on rohkem. Vabaühendustel tuleb rohkem mõelda, mis on see kasu, mida erasektor saab, kui vabaühendus tegutseb – kas see on teadlikum töötaja, mõnusam töökeskkond, parem vaimne tervis? Vabakonnas on palju teadmisi ja kogemusi, mis saaksid aidata ettevõttel areneda, ja erasektoris võimalusi, mis aitaks vabaühendustel professionaliseeruda.

Juhtimine on närvesööv töö. Vabakonna aktivistid põlevad kergesti läbi. Millega sina ennast vormis hoiad?

Ma arvan, et töö peab olema meeskond, kes hoiab üksteist läbi põlemast. Kui meeskond on rahul ja teab, mida ta teeb, siis hoiab see juhti kahe jalaga maa peal. Pärast seda, kui tööpäev läbi saab, on mul kodus koerateraapia. Mul on ülienergiline koer, kes tahab palju jalutada ja joosta. Teiseks maandab mind loodus – just eile käisin matkal ümber Tamula järve. Sellised matkad nädalavahetuseti on minu jaoks kõige õigem koht, kus oma akusid laadida. Õnneks on mul ka pere, kes oskab endale aega nõuda – kaks jalga vastu maad suruda ja öelda, et nonii, nüüd on kell nii palju, et teeme midagi muud.

Milline on see EMSL, mille sa ühel hetkel järgmisele juhatajale üle anda soovid?

Õpin praegu superviisoriks ja joonistasin just, milline on vabaühenduste liit kolme aasta pärast. Ma tahan edasi anda ühelt poolt rahalises mõttes jätkusuutlikku, paindlikku ja mitmekülgse eelarvega organisatsiooni, mis ei sõltuks projekti- ja taotluste tähtaegadest. Ja ma tahaksin üle anda vabaühenduste liidu, kus on hästi jaotatud rollidega meeskond, mis teeb aktiivset ühistel eesmärkidel koostööd. Ma tahaksin, et järgmise juhi võtaks tööle nõukogu, kus on eri sektorite kogemusi paremini kaasatud. Ma tahaks anda edasi selgelt fokuseeritud tegevustega organisatsiooni, kus kogu meeskond ja ka liikmed saavad selgelt aru, mis on EMSL, millega ja miks ta tegeleb.

Arengukoostöö Ümarlaud

seisab hea nende eest, kellel nii hästi ei lähe kui meil, asugu nad me piiridest kuitahes kaugel. Kuidas ülla eesmärgi täitmisega läheb, kirjutas juhataja **SIGRID SOLNIK**.

Millal ühing loodi?

Arengukoostöö Ümarlaud kutsuti esimest korda kokku 2002. aastal, et anda välisministeeriumile edasi Eesti kodanikuühenduste seisukohad arengukoostöö poliitika aluspõhimõtete formuleerimiseks. Iseseisvaks mittetulundusühinguks sai AKÜ 2007. aastal.

Miks loodi?

Arengukoostööga tegelevate või sellest huvitavate ühenduste võrgustikku oli vaja omavaheliseks infovahetuseks, toona väga vähe tuntud arengukoostöö ühiseks mõtestamiseks ning selle kohta info levitamiseks. Ja muidugi ka huvikaitsetööks, vabariiklaste häälte välisministeeriumile edasiandjaks.

Kust te toimetamiseks raha saate?

AKÜ rattad paneb veerema välisministeeriumilt saadav tegevustoetus, praegust huvikaitsetööd rahastame Euroopa Komisjoni projektitoetustega. Läbi aegade on AKÜ toimetamisi Euroopa Komisjoni kõrval rahastanud Avatud Eesti Fond ja KÜSK, projektirahadega on toetanud ka välisministeerium.

Mida on teistel vabariiklastel teilt õppida?

Valdkonnaüleline suhtlus, pealehakkamine ja see, et vahet pole, millega vabariiklaste

tegeleb – alati saab püüelda veel kestlikumate praktikate poole.

Kus on teil endal arenguruumi?

Arenguruumi on alati ja kõiges. Meeskond töötab välja järgmised arengukohad: suhtlus ja koostöö erasektoriga, nähtavus laiade masside seas ja poliitiline kommunikatsioon. Töö käib!

Põnevaim ettevõtmine, mis hetkel käsil?

Meil on kolm põnevat asja, mis omakorda tähistavad ka AKÜ tegevuses kolme uut suunda.

Esiteks, töötame selle nimel, et Eestis oleks tegus kestliku arengu heaks tegutsev koalitsioon. Tahame kokku võtta kestlikku arengut väärtustavad ja selle nimel tegutseda soovivad ühendid ja asutused kõikidest sektoritest üle Eesti. Soovime koos mõelda ja astuda selles suunas, et kestlik areng oleks Eestis prioriteet nii riigi kui ka meie kõigi jaoks. Globaalne kestlik areng algab kodust ja saab tegelikuseks ainult ühiselt tegutsedes.

Teiseks, tegeleme sellise algatusega nagu “Väikesed kogukonnad suure maailma sees”. Tahame tulla oma mullist välja ja õppida kestlikkuse teemat nägema hoopis teiste silmadega, olgu selleks siis Ida-Viru, Võrumaa või Pärnu silmad. Loodame, et esimesed kontaktid viivad ühel päeval veel ägedamate kohalike algatuseni.

Kolmanda põneva asjana korraldame säästliku eluviisi töötubasid. Facebookis inimeste veendumusi ega käitumist ei muuda. Silmast silma kokkusaamine on juba viinud uute toredate mõteteni!

Kui teile antaks üheks aastaks kolm miljonit eurot ja mitte ühtki tingimust selle kasutamisel, siis mida teeksite?

Kuna sellele küsimusele vastas AKÜ-s mitu inimest, on tulemus mitmepalgeline. Kolm miljonit saaks investeerida sinna, kust tulevad järgmised kolm miljonit. Ehk siis tegeleks ühenduse finantsvõimekuse tõstmisega. Selle summa eest saaks juba mõelda, kas vaadata kinnisvaraarenduse poole, tegeleda aktsiatega, keskenduda uute koostööpartnerite leidmisele või mõelda hoopis mõnele muule ja ehk innovaatilisemale võimalusele.

Kolm miljonit eurot lubaks ka suure hüppe teavituses arengukoostöö ja kestliku arengu teemade promomiseks – nii et meie sõnumeid tuleks uksest ja aknast. Saaks luua platvormi, kus töötada välja jätkusuutlikke algatusi globaalse kestliku arengu edendamiseks – töötavaid ja isemajandavaid ideesid pole kunagi liiga palju. Või saaks teha arengukoostööd, näiteks osta maailma eri kohtades maad ja anda see põlisrahvaste kasutusse – nemad majandavad oma maad oluliselt kestlikumalt kui meie. Kui kellelgi on üle kolm miljonit eurot või muid näpunäiteid, siis palun kirjutage sigrid@terveilm.ee.

EMSL-i liikmete UUDISED

Arengukoostöö Ümarlaud kutsub huvilisi kuni aprillini säästva eluviisi töötubadesse Tallinnas

Iga kord antakse lühike ülevaade kogu valdkonna kohta, lisaks saab mõne toreda oskuse, mis teeb rõõmu endale ja loodusele. Arengukoostöö Ümarlaud korraldab seitse töötuba. Kõik töötoad on osalejatele tasuta, kuid vajalik on eelregistreerimine. Töötoa kestus on umbes kolm tundi ja need toimuvad õhtupoolikutel. Huvilisi oodatakse järgnevatesse töötubadesse:

- **Kombucha** töötuba – 6. märts kell 17.30–20.00
- **Permakultuur** linnaaedades – 22. märts
- **Roheline kontor** – 3.-5. aprill (täpne kuupäev selgumisel)
- **Riiete taaskasutuse** töötuba – 16. aprill

21. märtsil on oodata konverentsi “Vanus on vaid number! Kas ka tööturul?”

Nii Eesti kui ka Euroopa elanikkond vananeb kiirelt ja pikem eluiga tähendab paljude jaoks pikemat aktiivset osalemist tööturul. Samas kohtab ühiskonnas omajagu eapõhist stigmatiseerimist ning tööturu kõige nooremad ja vanemad tõdevad, et diskrimineerimine vanuse tõttu on tegelik probleem.

Eesti Inimõiguste Keskus koostöös Eesti mitmekesisuse kokkuleppe võrgustiku ja sotsiaalministeeriumiga korraldab 21. märtsil Tallinnas Nordic Hotel Forumis konverentsi, kus arutletakse vanuse ja tööturu teemadel valdkonna parimate ekspertidega ja pakutakse tööandjatele praktilisi nõuandeid, kuidas luua kõiki põlvkondi austav töökeskkond.

Konverentsi peaesinejaks on millennialide tööturule kaasamise ekspert Ana Sarmiento (Think Millennial). Sarmiento aitab juhtidel ja ettevõtetel mõista millenniumipõlvkonna ootusi ning nõustab tööandjaid, kuidas luua töökeskkonda, kus ühesugused võimalused arenguks ja heaoluks on kõigil töötajatel, sünniaastale vaatamata. Sarmiento aitab ettevõtetel ühendada põlvkondade erinevad visioonid ja kasutada kõige paremini ande-

kate noorte teadmisi. Konverentsil peab ta ettekande “Millenniumipõlvkonna ootused ja kõiki põlvkondi kaasav juhtimiskultuur”.

Konverents on osa mitmekesise töökoha märgise ellukutsumise protsessist ning 21. märtsi õhtul annab Eesti Inimõiguste Keskus esimestele ettevõtetele pidulikult ka märgised üle.

Projekti “Saame tuttavaks!” raames saavad omavahel paremini tuttavaks pagulased, uussisserändajad ja siin elavad inimesed

Eesti Pagulasabi, Johannes Mikkelsoni Keskus ja Ethical Links korraldavad koos partneritega üle Eesti 45 ühisüritust, kus kohtuvad rahvusvahelise kaitse saajad (ehk pagulased), Eestisse hiljuti elama asunud välismaalased ja kohalikud inimesed. Pooleteise aasta jooksul jõuab projekt kolm korda igasse Eesti maakonda.

Kahe viimase aasta jooksul on suurenenud Eestilt rahvusvahelise kaitse saanud inimeste arv ning pagulasteemale osaks saanud tähelepanu. Siiani ei ole Eestis veel toimunud regulaarset ja kõiki maakondi hõlmavat ühisürituste sarja, mis tõstaks kohaliku kogukonna teadlikkust ning võimaldaks pagulastel ja neid vastuvõtivate kogukondade liikmetel kohtuda kui inimene inimesega, osaledes koos töötubades, valmistades toitu ja kuulates üksteise lugusid.

Projekti “Saame tuttavaks!” kohta leiab lisainfot aadressilt www.saametuttavaks.ee. Seal kajastuvad ka kõik pooleteise aasta jooksul toimuvad ühisüritused. Projekti kaasrahastavad Euroopa Liit Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi kaudu ning Eesti Siseministeerium.

Ideekorje toob Arvamusfestivalile arutelud inimvarast innovatsioonini

Arvamusfestivali ideekorjesse saabus üle 200 aruteluidee, teemad ulatuvad inimvarast ja meditsiinist innovatsiooni ja metsanduseni. Kõige enam esitati väärtuste, hariduse ja noortega seotud arutelude ideid.

Ideekorje analüüsi meeskond hindab ideid neljas kategoorias: arutelu eesmärgi argumenteeritus, teemapüstituse selgus ja põhjendus, osalejate mitmekesisus ja aruteluvorm. Arvamusfestivali ideekorje tulemused selguvad märtsi keskel. Suvised festivali programm sünnib pea saja arutelu-korraldaja ühisloomes ning saab paika juuni alguseks.

Kuues Arvamusfestival toimub 10.-11. augustil Paides.

SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS

ENUT alustas maailmahariduse projektiga

Eesmärgiks on tutvustada alg- ja põhikooli õpilastele ÜRO kestliku arengu eesmäärke ning vaesuse, hariduse, soolise võrdsuse, vee kättesaadavuse, säästliku tootmise ja tarbimise ja kliimasoojenemise probleeme.

Projekti raames valivad õpilased ühe ÜRO arengueesmärgi, mida lähemalt uurida ning mille põhjal esitlus koostada. Projekt kulmineerub minifestivaliga, kus õpilased tutvustavad koolikaaslastele lahendusi, mida nemad ise eesmärkide saavutamiseks teha saavad.

Erikogu

Каупо Випп: хороший гражданин должен беспокоиться о природной жизненной среде
Стр. 2.

Заимствованный из экологии термин «устойчивость» (*sustainability*) означает свойство биологических систем сохранять свое многообразие, баланс в развитии и способность к жизни на протяжении неопределенного времени. Это результат рабочего процесса систем разного типа, а не теоретический принцип для создания систем.

В свете быстрого роста т.н. зеленого мышления и с усугублением экологических проблем в 1980-х выражение вошло в широкий обиход. Теперь «устойчивость» превратилась в одно из самых излюбленных выражений для бюрократических и политических текстов. Если изначально выражение использовалось для разговора о проблемах развития человеческого общества (устойчивое развитие), то теперь его стали вставлять в случайный контекст как слово-паразит.

Есть общераспространенная надежда, что нашу устойчивость обеспечит сокращение потребления ресурсов. В то же время, продолжается экспоненциальный рост населения земли: в день прибавляется 230 000 человек, то есть почти 88 миллионов в год. При этом, сложившиеся социальные систе-

мы, банки и прочее невозможны без постоянного роста. Конечно, экономический рост нуждается в постоянном росте потребления возобновляемых и невозобновляемых ресурсов, что исключает устойчивость.

Например, в 2017 г. человечество уже к августу израсходовало все запасы ресурсов, которые можно было бы восстановить за один год (лес, рыба и т.п.). То, сколько хочет потреблять каждый человек, влияет на глобальный след человечества и победителями выйдут не те, у кого больше всего вещей: в условиях экономической глобализации неизбежны столкновения из-за ископаемых, чистой питьевой воды и др.

В сложившейся ситуации реалистично задумывающийся о будущем гражданин не может ставить своей долгосрочной целью сохранение сложившегося жизненного уклада. Нужно организованно прийти к заметно более низкому, но все-таки приемлемому благополучию. В локальных условиях придает надежды сохранившаяся до сих пор в нашей стране природа, чистые грунтовые воды, относительно многообразие видов в лесах, болотах, реках. Так что каждый хороший гражданин должен беспокоиться о том, чтобы мы не разменяли нашу будущую жизненную среду на сомнительные альтернативы.

Лексика: цели в области устойчивого развития
Стр. 8-9

Для кого и для чего они нужны, объясняет руководитель Круглого стола в сфере развития Сигрид Сольник.

В 2015 году почти все страны земного шара договорились о рабочем плане, чтобы при помощи него обновлять и улучшать мир. План включает 17 целей устойчивого развития, которые следует применять как у себя дома, так и вдали. Это значит, что мы обязуемся соблюдать эти цели в Эстонии, помогать «слабым», и не оказывать своей политикой негативного влияния на устойчивое развитие.

Первая цель – ликвидация нищеты, вторая – ликвидация голода, четвертая – обеспечение качественного образования, седьмая занимается доступной и чистой энергией, 12-я сконцентрирована на щадящем производстве и потреблении, номер 13 занимается изменением климата, а 17 – всемирным партнерством. Цели не ограничены лозунгами, а подробнее излагаются в 169 подцелях.

Может показаться, что это далекие от нас дела ООН. Критики говорят, что это красивый визуал, но никто не предпринимает реальных шагов. Другие сомневающиеся говорят, что цели устойчивого развития предполагают большой экономический рост и поэтому невозможно их достичь и они ничего не изменят.

С другой стороны, несмотря на обоснованную критику, План 2030 – необходимые рамки. Прежде всего, это указывающий направление эскиз, а не идеальный прямой путь к решению всех проблем. Я верю, что эти цели придадут структурный контекст многим общественным инициативам и предприятиям с сильной социальной жилкой. Также они служат маяком, который мотивирует страны брать на себя ответственность и демонстрировать результаты.

Цели в области устойчивого развития помогли дать объединяющую различные группы дефиницию термину «устойчивое развитие». Если кто-то попросит вкратце сформулировать,

что нужно для устойчивого развития, более справедливого и стабильного мира? Нужно заниматься достижением всех этих 17 целей, причем подход должен быть целостным.

С целями устойчивого развития сопряжен еще один любопытный аспект, о котором в Эстонии особенно не говорят. Целей нужно достичь так, чтобы никто не отстал и все выиграли (англ. “leaving no-one behind”). Как это сделать? Одна из возможностей – опираться при формировании политики на данные, которые различают и определенные показатели, такие как пол, возраст, недуг, национальность и место жительства. Если ты не знаешь, как твои решения влияют на самых слабых членов общества, то невозможно достичь хорошего результата.

По случаю 100-летнего юбилея Эстонии хочется пожелать, чтобы Эстония увидела и свой 200-й юбилей. Это возможно лишь в том случае, если уравновешенное устойчивое развитие станет приоритетом для государства. Цели помогут создать структуру и подтолкнуть в правильном направлении, но поступки все-таки должны делать люди.

Кай Кландорф: необходимо сконцентрироваться на решениях
Стр. 36-39

С января у Союза НКО и фондов Эстонии новый руководитель. Мы задали ей несколько вопросов.

У тебя пестрое прошлое – ты была учителем, дебатером и работала в Институте развития здоровья. Что для тебя связывает все эти вещи?

Миссия. Меня мотивирует, когда я вижу, что моя деятельность приносит реальные результаты – что-то становится лучше, чья-то жизнь становится лучше. Если говорить абстрактно, то я хочу, чтобы всему обществу было бы лучше – поэтому я и работала в разных сферах. Моя работа была сконцентрирована на образовании – я была связана как с формальным образованием, так и с учебой на протяжении всей жизни. В Институте развития здоровья я занималась учебной средой в школах и социальными навыками.

Государство и третий сектор – что надо сделать, чтобы они приносили друг другу больше пользы?

Надо эффективно завершить инициированные государством вещи. Например, нулевая бюрократия – потрясающая идея, но ее реализация должна быть заметной. Глядя на тот объем отчетности, которого требует государство, можно сказать, что она не реализована. Со стороны третьего сектора мы опять приходим к профессионализации. Чтобы быть стратегическим и равным партнером, надо сотрудничать. Третий сектор состоит из очень разных инициатив – не считая квартирных товариществ мы говорим примерно о 15 000 организациях. Нам нужны зонтичные организации и союзы, которые несут общие ценности и побуждают организации становиться равным партнером государству. Мы должны быть открытыми к дискуссии и сотрудничеству. В то же время, мы не должны позволять продавливать решения, которые могут навредить обществу в долгосрочной перспективе. В таких ситуациях надо быть конструктивным и критическим партнером.

Как обстоят дела с вовлечением частного сектора в решение общественных проблем?

Надо думать не только о деньгах. Зачастую люди получают опыт в третьем секторе и уходят реализовывать себя в частный сектор. Я хотела бы, чтобы у профессионалов из бизнеса было бы больше возможностей вкладывать свое

время и навыки, если не свои деньги, в гражданские объединения. Надо создавать возможности, чтобы каждая организация могла бы заниматься межсекторальным сотрудничеством. Не только финансово и при помощи пожертвований, но и через обмен навыками и опытом. Надо общаться с людьми – спрашивать: слушай, у меня проблема, может быть у тебя есть идеи, как ее решить? Зачастую слышим ответ, что нет времени, потому что нужно поддерживать жизнь в организации. Но может быть следует тогда подходить к этому, как к инвестициям в обучение – если я сам вношу вклад, чтобы сделать что-то эффективнее, потом останется больше времени, чтобы заниматься устойчивостью организации.

Руководство сказывается на нервах, активисты часто перегорают. Как ты держишь себя в форме?

Я считаю, что на работе должна быть команда, которая поддерживает друг-друга и предупреждает выгорание. Если команда в порядке и знает, что делает, то руководитель стоит двумя ногами на земле. После рабочего дня меня ждет дома терапия с собакой – у меня очень энергичная собака, которая всегда хочет гулять и бегать. Также меня успокаивает природа, люблю по выходным ходить в небольшие походы. К счастью, у меня есть и семья, которая в нужный момент умеет потребовать внимания и сказать: хватит работать, теперь займись чем-то другим.

Tänuürituse muutsid muusikaliste vahepaladega meeleolukamaks Adeele Sepp ja Jaan Jaago.

Koos Kai Klandorfiga andsid tunnustusi üle mehed eri põlvkondadest, riigikogu esimees Eiki Nestor ja EMSL-i nõukogu liige Ivo Visak.

Karl-Kristian Nigesen

Jaanuari lõpus tunnustas vabaihenduste liit **kodanikuühiskonna aasta tegijaid** – ägedaid algatusi ja inimesi, kes aidanud Eestit paremaks muuta.

Need säravad naised on MTÜ Eriline Maailm, kellele KÜSK-i juhataja Agu Laius andis üle 5000-eurose tunnustuse aasta vabaihendusele.

“Heast ei tule palju rääkida – head tuleb teha,” ütles oma kõnes Annika Laats, keda tunnustati aasta häälena.

Aasta ettevõtte Rimi paistis muuhulgas silma osalise töövõimega personali kaasamisega.

Aasta missiooniinimesed Silver Tambur ja Rainer Sternfeld, kes oli maskeeritud *podcast'* ile “Globaalsed eestlased” tuule tiibadesse andnud Memokraadi loojaks Daniel Vaarikuks.

Ühisklõps! Siin nad kõik on – kodanikuühiskonna aasta tegijad 2017.